

Prikaz odnosa žena i muškaraca na blogu Vedrane Rudan

Ljilja, Maja

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:787114>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-27**

Repository / Repozitorij:

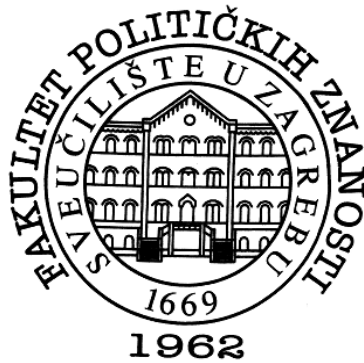
[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet političkih znanosti

Diplomski studij

Diplomski rad

Prikaz odnosa žena i muškaraca na blogu Vedrane Rudan

Studentica: Maja Ljilja

Profesor: izv. prof. dr. sc. Boris Beck

Zagreb, rujan 2024.

Izjavljujem da sam diplomski rad "Prikaz odnosa žena i muškaraca na blogu Vedrane Rudan", koji sam predala na ocjenu mentoru izv. prof. dr. sc. Borisu Becku, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS- bodove. Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

SADRŽAJ

UVOD	1
1. FEMINIZAM KAO TEMELJ ŽENSKOG PISMA	2
1.1. Žensko pismo i diskurs Vedrane Rudan	6
2. DISKURS VEDRANE RUDAN.....	10
3. IDEAL I STEREOTIP ŽENE I MUŠKARCA U PATRIJARHALNOM DRUŠTVU	13
3.1. Ideali i stereotipi žena i muškaraca na balkanu	16
3.2. Stereotip žene kao kućanice, majke, udavače i sluškinje	19
3.2. Cinični odnos Vedrane Rudan prema ženama koje prihvaćaju stereotipne uloge	23
3.4. Stereotip muškarca kao hranitelja i stupa obitelji.....	25
3.5. Licemjerje u pogledu na ženske odluke: ratovi, nasilje i pobačaji	27
4. ETIKA I ESTETIKA.....	29
5. HEGEMONIJA I VEDRANA RUDAN.....	32
6. STILSKE FIGURE U OPUSU VEDRANE RUDAN.....	34
6.1. Ironija	34
6.2. Paradoks	36
7. ZAKLJUČAK	39
8. POPIS TEKSTOVA.....	41
9. POPIS LITERATURE.....	43

UVOD

Ovaj rad bavit će se analizom diskursa Vedrane Rudan na temu odnosa muškaraca i žena kroz analizu njenog bloga "Avanture slijepe kurve". Vedrana Rudan, istaknuta hrvatska spisateljica i blogerica, poznata je po svom nekonvencionalnom i provokativnom pisanju koje često izaziva burne reakcije javnosti.

Kroz svoje tekstove, Rudan se bavi širokim spektrom tema, ali jedan od najizraženijih aspekata njenog bloga je prikaz odnosa žena i muškaraca. Ovaj odnos, u njenom pisanju, nije prikazan kao idiličan i romantičan, već kao složen, ispunjen nepravdom i neravnopravnošću. Rudan bez dlake na jeziku govori o patrijarhalnim strukturama, nasilju, ekonomskim i društvenim nejednakostima, te pritiscima koje društvo nameće oboma spolovima. Kroz njen jedinstveni stil, koji kombinira sarkazam, crni humor i brutalnu iskrenost, Vedrana Rudan razotkriva stvarnost koja se prešućuje ili uljepšava, pozivajući na promjenu i borbu za ravnopravnost.

U poglavljima ovog rada analizirat će se određeni članci Vedrane Rudan koji se bave muško-ženskim odnosima, te njen način interpretacije istih. Rudan je godinama zastupljena u novinama, na portalima, televiziji i svim ostalim medijima te je jako doprinijela hrvatskoj kolumnistici, javnoj sceni te satiri i feminizmu kroz provokativan način izražavanja, što je čini primjerenom temom za ovaj rad.

Cilj rada je proučiti i analizirati Rudan kao kolumnisticu i bolje shvatiti što to ona ima, a drugi nemaju, te zašto se tako dugo održala u javnom prostoru Balkana. Za potrebe rada koristiti ćemo deskriptivnu kvalitativnu metodu analize – analizu diskursa kojom će se na temelju dvadeset izabranih tekstova sa već spomenutog bloga objavljenih u razdoblju od 2020. do 2023. godine analizirati, opisivati i komentirati njen rad.

Istom ćemo metodom definirati njen stil diskursa, način ophođenja sa publikom, njeno ekstravagantno ponašanje i performanse kojim povećava doseg svojih kolumni, također i stilska izražajna sredstva koja koristi u svom diskursu kako bi zaplijenila i održala pažnju čitatelja .

1. FEMINIZAM KAO TEMELJ ŽENSKOG PISMA

Vedrana Rudan, hrvatska spisateljica i blogerica, poznata je po svom angažiranom i provokativnom pisanju, koje se često dotiče tema feminizma i rodne ravnopravnosti. Kroz svoje tekstove, Rudan iznosi oštru kritiku patrijarhalnog društva, nejednakosti spolova i nasilja nad ženama, koristeći se sarkazmom, crnim humorom i brutalnom iskrenošću kako bi privukla pažnju i potaknula raspravu.

„Feministički pokret nastaje u zajednicama, točnije u grupama za osvještavanje žena. Međusobne potpore i analize društvene isključenosti, nevidljivosti, seksualnih zlostavljanja žena navele su sudionice na konkretnije akcije. Primjerice, zahtijevale su obnovu ženske povijesti i stvaranje ženske literature. Glas o feminizmu se širi kroz institucionalizaciju ženskih studija tako da se feministička misao akademizira i odvaja od feminističkog pokreta. Sukladno tome, pokret gubi političku dimenziju i slabi, zasjenjen karijerizmom i oportunističkim sudionicama“ (Gvozdanić, 2006: 113).

Početke feminizma je teško odrediti zbog toga što se svijest o ženi kao osobi koja bi trebala biti ravnopravna muškarcu, te njezinim pravima (koja su uvelike bila uskraćena i ugnjetavana) i položaju u društvu razvila mnogo prije nego li je feminizam formiran kao pokret. Aktivnom (su)djelovanju u protestima protiv inferiornog položaja u koji su stavljene protiv svoje volje i bez svoga znanja, prethodio je misaoni proces suprotstavljanja. Svakako, da bi govorili o jednom pokretu moramo spomenuti i zašto se isti javlja, kao reakcija na što. Feminizam ne počinje s prvim objavljenim feminističkim manifestom, kao ni prvom promjenom koje su žene postigle, nego upravo sa patrijarhatom:

I još samo ovo. Prekrasan je osjećaj biti sama doma u ogromnoj kući na obali mora dok smrad punjenih paprika stanuje negdje drugdje.¹

Autorica na veoma ironičan način govori o tim promjenama. O tome kako kako su žene normalizirale svijet u kojemu su podložne, brak koji se svodi na kuhanje, odnose koji se upražnjavaju radi potomaka. Pri tome naglašava koliko svaka žena, ma koliko normalizirala svoju ulogu u patrijarhalnom društvu, i dalje čezne za daškom svoje slobode i samom sobom.

¹ Rudan, V. (2023). Avanture slijepe kurve. Preuzeto 11. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/otvoreno-pismo-muzu/>

Rudan ne uljepšava stvarnost. Njeni tekstovi su sirovi i direktni, što joj omogućava da razotkrije licemjerje i nepravdu koje žene svakodnevno doživljavaju. Ona se ne boji dotaknuti teških tema poput obiteljskog nasilja, ekonomske nejednakosti i seksualnog zlostavljanja. Kroz svoje pisanje, Rudan naglašava koliko su ove teme važne i koliko je bitno da se o njima otvoreno govori.

Jedan od ključnih elemenata njenog feminizma je dekonstruiranje mitova o "idealnoj ženi" i "idealnom muškarcu". Rudan ukazuje na apsurdnost društvenih očekivanja koja se nameću ženama, kao što su standardi ljepote i uloge u obitelji, dok istovremeno kritizira i pritisak na muškarce da budu hranitelji i zaštitnici. Ona pokazuje kako su oba spola zarobljena u stereotipima koji ograničavaju njihovu slobodu i sreću. Posebno je značajna Rudanina borba protiv nasilja nad ženama. Ona otvoreno piše o fizičkom, emocionalnom i seksualnom nasilju koje žene doživljavaju, koristeći osobne priče i svjedočanstva kako bi razbila šutnju koja okružuje ovu temu. Njeni tekstovi su potresni i šokantni, ali upravo kroz tu surovost uspijeva skrenuti pažnju na problem i potaknuti društvo na akciju.

U periodu dok psihologija još nije bila priznata kao znanost, a feminizam se nazirao tek u neslaganju, žene su trebale slijediti određeni obrazac ponašanja koji im je društvo nametalo. „Katkad se ženski svijet suprotstavlja muškom svemiru, ali treba još jednom istaknuti da žene nikad nisu činile autonomno i zatvoreno društvo. Žene su integrirane u zajednicu kojom upravljaju muškarci i u kojoj zauzimaju podređeno mjesto. Ujedinjene su mehaničkom solidarnošću jedino utoliko što su slične” (De Beauvoir, 2016: 634).

Svijet kojim su upravljali muškarci nema razumijevanja ni za žene, ni za posljedice onoga što su im nametnuli. U prilog tome ide činjenica da se uloga žene u patrijarhalnom društvu usko vezala za ulogu majke, odgajateljice, požrtvovne i ponizne supruge. Naravno, bilo je i žena koje su odstupale od ustaljenih obrazaca ponašanja, a iste bi netom nakon svojih istupa bila nepoželjne i neuravnotežene. Upravo su to epiteti koje hrvatsko društvo nerijetko dodjeljuje Vedrani Rudan – nepoželjna, neuravnotežena, prosta, vulgarna, a u konačnici svi oni koji se kriju iza tih i pogrdnijih naziva se plaše tog beskompromisnog izraza i borbe:

Hrvatske žene nemaju talenta ni za slikanje ni za pisanje, ni za nauku, ukratko, sve mi hrvatske žene glupače smo i kurve koje trebaju bespogovorno slušati što ON govori ili ćemo platiti glavom. A on je muž, dečko, brat, otac, biskup, kardinal, član HAZU-a, predsjednik Vlade, sabornik, župan... Nebitno je čime se on bavi, bitno je da mu među nogama visi ono po čemu se razlikuje od nas. Njih definira kurac, nas pička, ostalo nisu nijanse.

Danas je grupa žena marširala na Markovom trgu i tražila milost za hrvatske žene. Od koga? Od naših zlostavljača? Od naših ubojica? Sirotice. Zašto bi oni prema nama bili milostivi? Kad dečko ubije bivšu trudnu curu sa trideset i sedam uboda nožem njegovi odvjetnici godinu dana pokušavaju, uz pomoć vještaka, dokazati da je bio "lud". A "poludio" je, bar je to jasno, jer ga je cura ostavila. I tako godišnje u Hrvatskoj glavom plati bar dvadesetak žena koje umlate njihovi "ludi" partneri, sinovi, očevi, braća.²

Poznato je da se rani američki feminizam razvijao u isto vrijeme kada i pokret za ukidanje ropstva. „Imamo dobrih razloga da budemo zahvalne robu zbog koristi koja je pripala nama, dok smo radile za njega. Žudeći da udarimo na njegove bukagije, shvatile smo da smo i same okovane” (Hooks, 1981:126). Na sličan način i danas žene traže svoja ženska prava kroz svoja građansko pravo. „Jugoslavenski feministički pokret razvijao se u trokutu urbanih centara Beograda, Zagreba i Ljubljane, neformalnom i formalnom suradnjom aktivista/kinja. Prva formalno registrirana feministička grupa na području SFRJ-a, a prema Đurđi Knežević i u cijelom tadašnjem nezapadnom svijetu, bila je sekcija Sociološkog društva Hrvatske "Žena i društvo", koju su 1978. godine iz inicijalno neformalnih okupljanja osnovale Lidija Sklevicky, Rada Iveković, Slavenka Drakulić, Silva Mežnarić i druge aktivistkinje. Tom su događaju prethodili, i na njega utjecali, održavanje dvaju skupova koje su organizirale tadašnje komunističke elite kao način obilježavanja Međunarodne godine žena odnosno Dekade žena. Prvi, portoroško savjetovanje pod nazivom "Društveni položaj žene i porodice u socijalističkom samo upravnom društvu" održan je 1976. godine. Panel "Suvremeni feminizam" održan unutar ovog skupa poslužio je kao mjesto susreta akademskih feminista/kinja iz cijele SFRJ. Drugi, među narodni skup na Bledu pod nazivom "Žene i razvoj" održan je 1977. godine. Ovaj međunarodni skup imao je impresivan broj sudionika/ca iz gotovo svih zemalja nesvrstanog bloka, pa čak i iz nekih zapadnih zemalja. U oba slučaja reakcije službene politike na iznesene feminističke ideje nisu bile blagonaklone, ali ni represivne – pojave su definirane kao manifestacije buržujске opasnosti“ (Šinko, 2018: 44-45).

Hrvatska je definitivno u srednjem vijeku. Životima žena upravljaju Crkva i političari. Naši popovi, najčešće djecojepci i vjeroučitelji koji u školama djecu doje mržnjom, blagoslivljaju svaki zločin nad svakom ženom. Ubijenu jadnicu drže nečim što je zaslužilo zlostavljanje

² Rudan, V. (2017). Avanture slijepe kurve. Preuzeto 11. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/neka-vjecno-zivi-cista-hrvatska/>

ili smrt zato jer je bilo \”neposlušno\”. Otkako sam živa, dugo sam živa, NIKAD žene oko mene nisu toliko patile. U Jugoslaviji su žene bile osobe, ne živine za klanje. Zato mi ovaj masakr nad hrvatskim ženama teško pada.³

Treba spomenuti i to da ni sve žene nisu na jednak način sudjelovale u borbi za emancipaciju. Naime prve poznatije feministice pripadala su višoj klasi, te im je bilo važnije privući ugledne žene iz visokih krugova društva, nego žene koje su pripadale nižoj klasi. Dok su se žene iz više klase borile za jednak položaj u društvu, žene iz niže klase su bile primorane raditi i zarađivati za svoju obitelj. Bez obzira na to što je od prvog vala feminizma prošlo toliko puno vremena, Rudan u svojim tekstovima i dalje govori o istim žrtvama drugačijih, novijih, suvremenijih žena:

Imam mnogo prijateljica. Nisu sve mojih godina. Najviše žalim one koje imaju oko četrdeset. Djeca u najgorim godinama, muž izlazi iz braka, to još ne zna, roditelji u punoj snazi spremni ispiti kćeri posljednju kap krvi. Većina zdravih šezdesetogodišnjaka u pravilu je na smrt bolesna. Svakoga dana treba ih naručivati kod drugog specijaliste...

Žena u četrdesetoj ne smije ići gradom i urlikati: \”Odjebite, starci koji niste starci! Jesam li tražila da me stvorite? Nisam. Jeste li bolesni? Niste. Da li ste osamljeni? Tko nije? Tata, da li sam ti ja dvadesetak godina lijevala rakiju u grlo? Zašto se čudiš masnoj jetri? Mama, i mene boli i koljeno i kuk i kičma a preda mnom je još bar dvadeset godina robije. Smilujte se, pička vam materina! Zdraviji ste od mene.⁴

„Ukoliko ženu promatramo kao dio prirode, a jezik kao kognitivni fenomen u najužoj vezi s materijalnim bićem, tada postaje gotovo neupitna njegova morfološka i fiziološka sličnost s tijelom iz kojeg je izniknuo. Zbog mnogostrukog i nedjeljivog ženskog užitka, ženski jezik postaje raznolik, postaje onaj koji ne isključuje, već spaja. Ženska intimna povezanost s vlastitim tijelom žensku retoriku pretvara u taktilnu retoriku, fluidnih i viskozni svojstava, a upravo kao žensko tijelo i ženski jezik može biti definiran kao pluralan, inkluzivan i fluidan

³ Rudan, V. (2017). Avanture slijepe kurve. Preuzeto 11. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/neka-vjecno-zivi-cista-hrvatska/>

⁴ Rudan, V. (2017). Avanture slijepe kurve. Preuzeto 11. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/kad-zivi-zena/>

čin, kao izuzetno intiman, blisko s tjelesnim povezan, čin, koji se poput fluida opire procesima fiksacije značenja i označivanja, jasno izmičući patrijarhalnoj logici stabilnih, monolitnih i cjelovitih sustava znakova, čvrsto ustanovljenih kanonskih formi. Žensko pismo izravan je i samoidentičan nastavak govornog čina, a ženstvenost u pisanju raspoznaje se kao davanje prednosti glasu. Putem glasa, arhetipskog vokalnog otiska, seksualno prodire u tekstualno, dok žensko pismo postaje libidan čin kojim autorica pisanje vraća tijelu“ (Kovačević, 2022: 566).

Kroz svoje pisanje, Rudan također govori o ženskoj seksualnosti i pravu na slobodu i samoodređenje. Ona poziva žene da preuzmu kontrolu nad svojim tijelima i životima, kritizirajući društvo koje ženama nameće osjećaj srama i krivnje zbog izražavanja vlastite seksualnosti. Muškarce potiče na introspekciju i preispitivanje vlastitih stavova i ponašanja, te na prihvaćanje ravnopravnog partnerstva.

Feminizam Vedrane Rudan nije akademski ili teoretski; on je praktičan, svakodnevan i proživljen. Ona piše iz perspektive žene koja je sama doživjela nepravde i borbe koje opisuje. Njen je feminizam osoban, strastven i beskompromisan, te inspirira čitatelje da preispitaju vlastite stavove i aktivno se uključe u borbu za ravnopravnost.

U konačnici, Vedrana Rudan kroz svoj feminizam nudi glas onima koji su marginalizirani i utišani. Njezina iskrenost i hrabrost ne samo da osvjetljavaju probleme s kojima se žene suočavaju, već i nude nadu i poticaj za promjenu. Kroz svoje pisanje, ona nas podsjeća da je borba za ravnopravnost kontinuirani proces, koji zahtijeva angažman i hrabrost svih nas.

1.1. Žensko pismo i diskurs Vedrane Rudan

Vedrana Rudan, poznata hrvatska spisateljica i blogerica, svojim jedinstvenim stilom pisanja i diskursom značajno doprinosi konceptu ženskog pisma u suvremenoj književnosti. Njeno pisanje karakterizira otvorenost, iskrenost i hrabrost, što je čini prepoznatljivom i kontroverznom figurom na književnoj sceni. Rudanin diskurs i žensko pismo istražuju teme koje su važne za razumijevanje ženskog iskustva u patrijarhalnom društvu, kroz prizmu osobnog, društvenog i političkog konteksta.

Žensko pismo Vedrane Rudan odlikuje se snažnim, direktnim i sirovim izrazom. Ona ne bježi od kontroverznih tema niti ih uljepšava, već ih prikazuje u njihovoj punoj kompleksnosti

i stvarnosti. Njeno pisanje je prožeto sarkazmom i crnim humorom, što joj omogućava da se bavi teškim i bolnim temama na način koji je istovremeno oštar i osnažujući. Rudan koristi svoj glas kako bi progovorila o problemima koji su često prešućeni ili marginalizirani, poput obiteljskog nasilja, seksualnog zlostavljanja, ekonomske nejednakosti i društvenih očekivanja od žena.

Žensko pismo je delikatan književni oblik koji i danas izaziva oštre polemike književnih teoretičara i povjesničara. Ono je imalo i razlikovnu ulogu, odnosno žensko pismo je označavalo distanciranje od muškog iskaza u književnosti. Do pojave ženskog pisma cijela je društvena, kulturna i jezična slika stvorena u odnosu na muškarca i zahtjeve koje je on imao. Suvremena se stilistika danas najčešće spominje kao kontekstualna stilistika i/ili stilistika diskursa. Kontekstualizirana stilistika podrazumijeva odmak od imanentno zasnovane lingvističke stilistike kako bi se u analizu/interpretaciju uključili i faktori izvan teksta, odnosno kako bi se uključio kontekst, shvaćen uže ili šire. Diskursna stilistika ili stilistika diskursa također se odmiče od tradicionalne stilistike: od teksta, ona se sada ustrojava oko diskursa. Mogli bismo staviti znak jednakosti između kontekstualizirane i diskursne stilistike jer se tekst u potonjem slučaju „nužno iščitava u kontekstu, dakako. I nadalje iz filološke perspektive, ali i iz one sociološke, psihološke, kulturološke (...) te se u takvoj analizi relaciono rastvara. Feministička je stilistika bliža kontekstualiziranoj stilistici nego lingvostilistici iako se služi nekim njezinim alatima, jer postavlja pitanja o čitatelju/čitateljici, kontekstu „uporabe“ tekstova, ključnom odnosu institucionalizirane kritike i teksta u određenju dominantnog čitanja te o mogućnostima i dometima drukčijih priča o čitanju“ (Buljubašić, 2013: 2).

Jedan od ključnih elemenata ženskog pisma Vedrane Rudan je njen beskompromisan pristup rodnoj ravnopravnosti i kritici patrijarhalnih struktura. Ona dekonstruira mitove o "idealnoj ženi" i "idealnom muškarcu", ukazujući na apsurdnost stereotipa i uloga koje društvo nameće ženama i muškarcima. U njenim tekstovima, žene su prikazane kao složena bića s vlastitim željama, potrebama i frustracijama, dok su muškarci prikazani kao žrtve vlastitih očekivanja i društvenih normi. Rudan se također bavi temom nasilja nad ženama s posebnom pažnjom i osjećajem hitnosti. Njeni opisi fizičkog, emocionalnog i seksualnog nasilja su potresni i šokantni, ali upravo kroz tu brutalnu iskrenost uspijeva privući pažnju na problem i potaknuti raspravu. Kroz osobne priče i svjedočanstva, ona razbija šutnju koja okružuje ovu temu i poziva na akciju i promjenu.

S pojavom ženskom pisma, javlja se i problematika pri terminologiji, odnosno nepostojanost razlike između termina ženski tekst, feminilni tekst i feministički tekst. Ženski tekst je isprva označavao bilo koji tekst koji je napisala žena, a kasnije australijska filozofkinja i feministkinja Elizabeth Grosz dodaje da je ženski tekst onaj tekst koji je napisala žena za druge žene, dok feminilni tekstovi „u dominantnom se značenjskom sloju oblikuju u relaciji spram normi modela ženskosti kakav je u danom vremenu uobličeni kao prihvaćeni kulturni konstrukt“ (Lukić, 2001:238), a feministički tekst se odnosio na onaj tekst koji se protivi patrijarhalnom sustavu, inferiornom položaju žene i sl. Feminističke tekstove su pisali i pišu muškarci zbog toga što za feministički tekst nije bio važan spol nego svijest o ženi i položaju žene. Primjerice, „beatničko književno stvaralaštvo i njihove fizičke akcije u svojoj suštini odgovor su rastućoj globalizaciji, hegemoniji Sjedinjenih Američkih Država, političkom i društvenom konformizmu, etničkim, seksualnim i klasnim nejednakostima, posebice konzumerizmu i medijskom ludilu. Istovremeno, kreativnošću su odgovarali na spoznaje o kulturnim raznolikostima kojima s svjedočili na svojim putovanjima i susretima s lokalnim umjetnicima, nastavljajući se na sve uočene natruhe otpora na koje su nailazili i vidjeli ih u popularnoj kulturi, etničkim manjinama te djelima ostalih disidentskih pisaca i avangardnih umjetnika u Americi, ali i izvan nje“ (Španić, 2019: 2).

Osim tema nasilja i rodne nejednakosti, Rudan piše i o ženskoj seksualnosti na način koji prkosi konvencionalnim normama. Ona otvoreno govori o ženskim seksualnim željama i potrebama, kritizirajući društvo koje ženama nameće osjećaj srama i krivnje zbog izražavanja vlastite seksualnosti. Kroz svoje tekstove, ona poziva žene da preuzmu kontrolu nad svojim tijelom i životom, te da se ne zadovoljavaju manje od onoga što zaslužuju. Diskurs Vedrane Rudan je prožet osjećajem hitnosti i strasti. Ona ne piše samo iz osobne perspektive, već kao glas mnogih žena koje su doživjele slične nepravde i borbe. Njen diskurs je istovremeno političan i osoban, kombinirajući kritiku društvenih struktura s intimnim ispovijestima. Kroz svoje pisanje, Rudan ne samo da kritizira postojeće stanje, već i nudi viziju boljeg, pravednijeg društva.

Žensko pismo i diskurs Vedrane Rudan predstavljaju važan doprinos suvremenoj književnosti i feminizmu. Njeno pisanje je poziv na solidarnost, razumijevanje i borbu za ravnopravnost. Rudanina iskrenost i hrabrost inspiriraju mnoge žene da progovore o svojim iskustvima i bore se za svoja prava, čineći njezin rad ne samo književno vrijednim, već i društveno relevantnim i potrebnim. Prethodno spomenuta pojavnost izražena je i kod hodograma u hrvatskom jeziku, na što su višekratno upućivale borkinje za ženskoprava i

aktivistice. Naime, uz to što brojne zaslužne književnice nisu priznate na način da su nedovoljno zastupljene u obveznoj kurikularnoj literaturi, već su nepravedno izostavljene iz antologija hrvatske poezije i proze. Po pitanju hodograma, odnosno naziva ulica, evidentno je kako u svim hrvatskim gradovima jako malen broj ulica, a posebno trgova, nosi imena žena koje su dvojim djelovanjem zaslužile isto. Ukoliko ulice ipak nose imena žena, radi se o manjim ulicama na periferiji gradova.

2. DISKURS VEDRANE RUDAN

Prema Foucaultu diskurs je oblik društvene prakse. Društveno je konstruiran i konstitutivan. Što znači da društvena praksa oblikuje diskursnu praksu, a diskursna praksa društvenu odnosno kakav je diskurs tako je i društvo i obratno, jedno bez drugih ne može (Đurin, 2018). Kritička analiza diskursa omogućuje nam da bolje shvatimo kako govornici i autori koriste jezik i gramatiku da bi stvorili značenje, utjecali na mišljenje i način razmišljanja o određenim događajima, odnosno da bi manipulirali značenjima (Cunxin, 2015).

Diskurs Vedrane Rudan je jedinstven, provokativan i kontroverzan, karakteriziran beskompromisnom iskrenošću, oštrim humorom i snažnom kritikom društvenih nepravdi. Kao spisateljica i blogerica, Rudan se ne boji prozivati patrijarhalne strukture, nejednakosti i licemjerje koje vidi u društvu. Njeno pisanje je prožeto osobnim iskustvima i strastvenim stavovima, što ga čini autentičnim i snažnim. Feministička stilistika jedan je vid kritičke stilistike, koja je nastala u okviru poststrukturalizma. Ona je blisko vezana uz analizu diskursa i socijalnu semiotiku, Zadatak joj je da proučava razlike između stila muškarca i žene, te da pokaže socijalnu, kulturnu i političku uvjetovanost, odnosno kontekst tih različitih stilova. Ova stilistika djeluje u okviru kritičke analize diskursa, pokušavajući pokazati razlike u spolnim stilovima kao razlike između dva tipa diskursa – dominantnih (po pravilu muških) i podčinjenih (po pravilu ženskih)“ (Katnić-Bakaršić, 2003).

U svijetu novinarstva i književnosti, rijetke su osobe koje su uspjele biti toliko drugačije od ostalih autora, koje su se toliko isticale. Autoričina jedinstvenost i originalnost proizlazi iz njezinog hrabrog pristupa pisanju. Ona nije uštogljena i pristojna; ona razotkriva, provocira i potiče na razmišljanje. Njezin stil je snažan, odlučan i rijetki su čitatelji koji su ravnodušni pred njezinim tekstom. Bitna karakteristika njezinog pisanja jest britkost jezika bez cenzure. Ona ne okoliša, već izravno iznosi svoje stavove i komentare, koristeći psovke i izraze koji mnogima mogu izazvati nelagodu, kao što smo to već spomenuli u prethodnim poglavljima. No, upravo u toj nekonvencionalnosti i neprilagođenosti očekivanjima, autorica pronalazi svoje mjesto.

Autorica kao predložak za svoje tekstove nerijetko bira trivijalne priče koje potom parodira. Elementi parodije, kao i sustavno hiperboliziranje i karikiranje likova vode do ironije u kolumnama, što ćemo u sljedećim poglavljima detaljnije objasniti. Muškim likovima, koje ona bira za svoje kolumne, dodjeljuje ono mjesto koje su žene do tad imale u javnosti. Radnja

više nije usmjerena na njih te se njihova prisutnost očituje samo obrasce ponašanja koje je potrebno mijenjati.

„Lingvistika na diskurs gleda kao na svaki nadrečenični izričaj, dok empirijsko sociološka lingvistička tumačenja diskursom smatraju isključivo usmenu ili pismenu interakciju između sugovornika, kao interpersonalnu aktivnost čija je forma određena njenom društvenom svrhom. Polazeći od ove točke gledišta analizu diskursa moguće je definirati kao kontekstualiziranu analizu konverzacijskih i interakcijskih strategija. Šire shvaćeno, diskurs kao jezik u upotrebi nije samo refleksija socijalnog poretka, već on sudjeluje u oblikovanju socijalnog poretka, te oblikuje interakciju pojedinca sa svijetom“ (Katnić-Bakaršić, 2003: 38).

Rudan otvoreno kritizira patrijarhalne strukture i nepravde koje one perpetuiraju. Ona se obračunava s tradicionalnim rodnim ulogama i stereotipima koji ograničavaju žene i muškarce. Njeni tekstovi sarkastično dekonstruiraju mitove o "idealnoj ženi" i "idealnom muškarcu", ukazujući na apsurdnost tih društvenih normi.

Jedna od najupečatljivijih karakteristika Rudaninog diskursa je njena brutalna iskrenost. Ona ne bježi od teških tema poput obiteljskog nasilja, seksualnog zlostavljanja, ekonomske nejednakosti i emocionalnih trauma. Njeno pisanje je sirovo i direktno, što omogućava čitateljima da se suoče sa stvarnošću koja je prešućena ili uljepšana. Rudan koristi sarkazam i crni humor kao oružje protiv društvenih nepravdi. Njeni tekstovi su puni ironije i duhovitih opaski koje istovremeno zabavljaju i potiču na razmišljanje. Ovaj stil pisanja čini njezine tekstove pristupačnim široj publici, dok istovremeno prenosi ozbiljne poruke.

Diskurs Vedrane Rudan je prožet njenim osobnim iskustvima i intimnim isповijestima. Kroz vlastite priče, ona oslikava univerzalne probleme s kojima se suočavaju mnoge žene. Ova osobna dimenzija dodaje autentičnost njenom pisanju i omogućava čitateljima da se povežu s njenim iskustvima na dubljoj razini. Iako je njeno pisanje oštro i kritično, Rudan također pokazuje duboku empatiju i solidarnost prema onima koji su marginalizirani i potlačeni. Njeni tekstovi pozivaju na razumijevanje, suosjećanje i zajedničku borbu protiv nepravde.

Diskurs Vedrane Rudan je snažan, provokativan i nepopustljiv. Njeno pisanje izaziva čitatelje da preispitaju vlastite stavove i predrasude, te da se aktivno uključe u borbu za pravdu i ravnopravnost. Kroz svoju jedinstvenu kombinaciju iskrenosti, humora i političkog angažmana, Rudan ostavlja trajan utjecaj na književnu scenu i društvo u cjelini. Stoga,

uzimajući u obzir svakodnevne životne situacije koje se u našem patrijarhalnom društvu smatraju kao datost, naturalizirane su i ne preispituju se, autorica svojim diskurzivnim pristupom i afektivnim izričajem dotaknuti srž problema i ukazati na činjenicu kako se iza naizgled bezazlenih manifestacija društvene moći nalazi duboka nepravda utemeljena na odnosu prema ženama i neravnopravnosti spolova u našem društvu.

3. IDEAL I STEREOTIP ŽENE I MUŠKARCA U PATRIJARHALNOM DRUŠTVU

Patrijarhalno društvo već stoljećima nameće rigidne norme i očekivanja vezana uz rodne uloge, što rezultira stvaranjem idealiziranih i stereotipnih slika žena i muškaraca. Ovi stereotipi ne samo da ograničavaju individualnu slobodu i potencijal, već i perpetuiraju nejednakost i diskriminaciju. Analiza tih stereotipa otkriva duboke ukorijenjene predrasude koje oblikuju društvene odnose i stavove prema rodu.

Naše patrijarhalno društvo je nesenzibilizirano, nesenzibilizirano je po pitanju rodno uvjetovanog nasilja i ravnopravnosti spolova, tj. prava na korekciju nesrazmjera moći. Kao najčešće manifestacije nesenzibiliziranosti društva moguće je navesti preispitivanja morala žrtve, osudu okoline (neovisno o rodu), potrebu žrtve da se opravdava. „Pragmatička stilistika doprinosi dekonstrukciji nekih odnosa dominacije. Upravo u okviru pragmatičke stilistike naročito je razvijeno razmatranje odnosa moći, pa se tako izdvajaju 3 tipa moći koji proizlaze iz 3 tipa identiteta sudionika u interakciji: ključni, društveno-kulturni, situacijski i diskurzivno konstruirani tip moći“ (Katnić-Bakaršić, 2003: 41).

U patrijarhalnim društvima, kao što je i društvo o kojem Vedrana Rudan piše, uloga novinara i književnika postaje ključna u osvještavanju problema s kojima se ljudi suočavaju, a posebice osobe ženskog spola. Svakodnevno smo svjedoci nepravde i nejednakosti koje su posljedica patrijarhalnog društva, ali koliko ljudi zapravo otvoreno govori o tome? Veoma mali broj. David Croteau i William Hoynes ističu da nas na svojoj najosnovnijoj razini, sociološka perspektiva potiče da vidimo i razumijemo odnose između pojedinaca i šireg društvenog konteksta u kojem žive. Ističu, "zajedno, ljudi su stvorili društveni svijet, a zauzvrat su pod njegovim utjecajem" (Croteau, Hoynes, 2019: 36). Autori također smatraju kako je bitno obratiti pozornost na dinamične odnose između strukture medija i društva kako bi razumjeli samu ulogu medija u društvenom svijetu.

Jedan od ključnih problema s kojima se društvo danas susreće, i dalje je problem u odnosu između muškaraca i žena, i bez obzira na veliki broj ljudi koji je svjestan tog problema, mnogi ljudi i dalje biraju da o istom šute. Patrijarhat, dugotrajan društveni sustav, oblikuje ideale i stereotipe o muškarcima i ženama. U svojim kolumnama, autorica prikazuje kako patrijarhalno društvo konstruira ideale i stereotipe, njihov utjecaj na pojedince i društvo te potrebu za dekonstrukcijom tih normi.

U patrijarhalnom okruženju, ideal žene često se povezuje s tradicionalnim rodnim ulogama. Ona je prikazana kao brižna majka, poslušna supruga i domaćica. Ovaj ideal ne samo da ograničava žensku slobodu i samostalnost, već i postavlja norme ponašanja koje potiskuju individualnost. S druge strane, ideal muškarca nameće ulogu dominacije, ekonomske odgovornosti i emocionalne rezerviranosti. Ovaj stereotip stvara pritisak na muškarce da zadovolje društvene norme muškosti, često ih ograničavajući u izražavanju ranjivosti i osjećaja.

U patrijarhalnom društvu, ideal žene je vezan uz slike majčinstva, ljepote i poslušnosti. Žena se očekuje biti nježna, empatična i podređena potrebama obitelji. Njena primarna uloga je briga o domaćinstvu i odgoju djece, pri čemu se njene ambicije i karijerni ciljevi stavljaju u drugi plan. Fizički izgled žene također je pod stalnim društvenim nadzorom; očekuje se da bude atraktivna, vitka i uredna, što nameće pritisak na žene da konstantno održavaju određeni standard ljepote.

Stereotip žene u patrijarhalnom društvu je reduktivan i ponižavajući. Žene su prikazane kao emocionalne, iracionalne i slabije od muškaraca. Njihova vrijednost se mjeri kroz njihovu sposobnost da se udaju i imaju djecu, umjesto kroz njihove intelektualne ili profesionalne sposobnosti. Ovaj stereotip doprinosi marginalizaciji žena u javnom i profesionalnom životu, jer ih se ne doživljava kao ravnopravne sudionike u društvenim i ekonomskim aktivnostima. Muškarci u patrijarhalnom društvu idealizirani su kao snažni, racionalni i dominantni. Očekuje se da budu hranitelji obitelji, zaštitnici i lideri. Muškarci bi trebali biti ambiciozni, odlučni i sposobni kontrolirati svoje emocije. Ovaj ideal stavlja ogroman pritisak na muškarce da uspiju u karijeri i budu financijski odgovorni, na štetu njihovog mentalnog i emocionalnog zdravlja.

Stereotip muškarca u patrijarhalnom društvu podrazumijeva da su muškarci neosjetljivi, agresivni i seksualno potentni. Očekuje se da ne pokazuju slabost ili emocije, što rezultira emocionalnom distancom i problemima u međuljudskim odnosima. Muškarci su prikazani kao nesposobni za kućanske poslove i odgoj djece, što perpetuira neravnomjernu raspodjelu kućanskih obaveza između spolova. Ovi idealizirani i stereotipni prikazi žene i muškarca imaju dubok utjecaj na društvo. Oni oblikuju očekivanja i ponašanje, te utječu na način na koji ljudi doživljavaju sebe i druge. Žene se suočavaju s dvostrukim opterećenjem, balansirajući između profesionalnih obaveza i tradicionalnih uloga u obitelji. Muškarci, s druge strane, mogu osjećati pritisak da se prilagode stereotipima maskuliniteta, što može dovesti do problema s mentalnim zdravljem i međuljudskim odnosima.

Ovi stereotipi također perpetuiraju strukturalnu nejednakost. Žene su potplaćene i podzastupljene na pozicijama moći, dok se muškarci suočavaju s očekivanjima koja mogu ograničiti njihov emocionalni razvoj i sposobnost da izraze ranjivost. Razumijevanje i dekonstrukcija idealiziranih i stereotipnih prikaza žena i muškaraca ključno je za postizanje ravnopravnijeg i pravednijeg društva. Kritika i izazivanje ovih patrijarhalnih normi može otvoriti put ka većoj slobodi i mogućnostima za sve, bez obzira na spol. U tom kontekstu, diskurs i rad autora poput Vedrane Rudan postaju izuzetno važni jer svojim pisanjem osvjetljavaju i kritiziraju ove duboko ukorijenjene društvene konstrukte. Patrijarhalna struktura održava se kroz medije, obrazovanje i društvene norme, čime se potiče neravnoteža moći među spolovima. Autorica kroz svoj rad oštro kritizira ovu dinamiku, naglašavajući opasnosti koje proizlaze iz pretjeranog idealiziranja rodnih uloga.

Muškarac je Pamet, žena je predmet. Kad muškarac govori na televiziji njega se sluša, kad žena govori na televiziji, nju se gleda. Kad ima oko trideset.⁵

Patrijarhat stvara i održava nejednakosti u obrazovanju, profesionalnom životu te politici. Feministički pokret i aktivizam ključni su u borbi protiv ovih struktura moći i stvaranju prostora za ravnopravnost i poštovanje bez obzira na spol.

Nisu sve udovice Domovinskog rata bile žene sa posebnim potrebama. Mnoge od njih su radile, nije ih muž hranio, on je samo mislio, sirotan, da ima smisla staviti na kocku život za Domovinu. Za razliku od "heroja" koji se trenutno valjaju Hrvatskom udruženi u kojekakve "udruge" i imaju sramotne privilegije, poginuli borci jedini su pravi heroji Domovinskog rata. O njima povremeno slušamo, žive ratne profiteri, gadove svih profila, "generale" zločince, slušamo i gledamo svaki dan. Njihov status nikad nije bio problem.

Sirote udovice nemaju izbora. Moraju ostati u vječnoj crnini, bez prava na normalan život i ljubav. Odnos države Hrvatske prema udovicama Domovinskog rata je beščutan, sramotan, odvratan, ženomrzački, tipičan za Hrvatsku u kojoj žene moraju biti "svetice" po kriterijima kriminalaca koji vladaju ovom usranom zemljom. Žene koje žive ne umru tretiraju se kao uspaljene kurve koje ne mogu sačuvati uspomenu na palog heroja.⁶

⁵ Rudan, V. (2021). Avanture slijepe kurve. Preuzeto 5. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/ja-djevojica/>

⁶ Rudan, V. (2018). Avanture slijepe kurve. Preuzeto 5. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/udovice-i-glupi-dalmatinci/>

Patrijarhalna društva, oblikovana temeljem muške dominacije i tradicionalnih rodnih uloga, nepravedno stigmatiziraju i marginaliziraju samostalne neudane žene. Ovo nepoštivanje proizlazi iz duboko ukorijenjenih društvenih normi, običaja i stereotipa koji nameću ograničenja ženama, posebice onima koje žive drugačije od nametnutih očekivanja.

U patrijarhalnom okruženju, uloga žene je usko povezana s njezinim bračnim statusom. Udovice, razvedenice i "raspuštenice" suočene su sa pitanjima, porugama, pričama iza leđa i sažaljevanjem te postaju žrtve socijalne stigme. Ovaj fenomen proizlazi iz patrijarhalnih očekivanja koja žene definiraju kroz prizmu njihovog odnosa s muškarcem, dok se njihova individualnost i vrijednost zanemaruju. Nepoštivanje žene koja je sama iz bilo kojeg razloga proizaći iz straha od promjene ustaljenih društvenih normi. Osobe koje se odmiču od tradicionalnih uloga suočene su s nerazumijevanjem i osudama, jer se ne uklapaju u predodređene obrasce ženstvenosti. Ono što Rudan svojim izričitim i beskompromisnim izrazom pokušava podići svijesti o vrijednosti i individualnosti svake žene, bez obzira na njezin bračni status.

3.1. IDEALI I STEREOTIPI ŽENA I MUŠKARACA NA BALKANU

U kolumnama Vedrane Rudan učestalo se koristi koncept patrijarhalnog društva i mentaliteta koji je postavljen na način da se na nasilje nad ženama ne gleda kao na društveni problem, već kao na društvenu datost. Aktivistice, pravobraniteljice i žrtve nasilja trpe čitav niz oblika zločina koje žrtve rodno uvjetovanog nasilja trpe, a tu možemo ubrojiti: fizičko, psiho-emocionalno, psihosocijalno (izolacija), prisilna kontrola, mehanizmi straha, suptilni mehanizmi: omalovažavanjem, degradiranje, prijetnja, ucjena (djecom).

U tako postavljenom društvu s neravnotežom moći među spolovima, aktivistice navode ključne probleme, kao što su, očekivanja da žena nasilje trpi, incidencija kako do femicida dolazi onda kada žrtva napusti nasilnika, potom tzv. „običajni odnos“ muškarca i žene u našem društvu, te momenti, ekonomske ovisnosti žene, sramote / stigme onda kada nasilje prijave ili napuste nasilnika i izostanak podrške od strane okoline.

Muškarci i žene su oduvijek imali različite uloge u društvu. Muškarca se gledalo kao stup obitelji ili plemena, a ženu kao roditelju stvorenu da bi povlačivala muškarcu te ispunjavala svoje roditeljske dužnosti. Ako krenemo od novije znanosti kao što je psihologija znamo da je Freud rekao "Prvo bijaše otac, a onda horda". A u svojoj knjizi Totem i Tabu kaže "taj praotac je posvojio sve žen(k)e, a sinovima nametnuo bezuvjetnu poslušnost kojom pažnju, ljubav i zaštitu uvjetuje strogim restrikcijama, ponajviše spolnog ponašanja, a neposluh okrutno kažnjava. To konačno dovodi do udruživanja sinova koji ubijaju i - jedu svog despotskog oca" (Freud, 2014). čime dolazimo do zaključka da je do nedavno žena bila niže rangirana i da su se čak i veliki mislioci držali tog stava.

Hrvatska se i dalje smatra patrijarhalnom zemljom gdje vladaju muškarci, a žene imaju manja prava i to je problematika kojom se i Rudan bavi kroz svoje stvaralaštvo te govori o istoj problematici kroz ironiju, cinizam i satiru o dodijeljenim i prihvaćenim ulogama na Balkanu i odgovornosti društva u prihvaćanju tih uloga. Žene i dalje prihvaćaju uloge kućanice i majke kao jedini smisao postojanja, a muškarci zbog toga vrše tiraniju jer nemogućnost zarađivanja odnosno odgoj koji se zasniva na tome da žena treba naći "Bogatog muškarca" i riješiti se životnih muka je ono čemu se i Rudan ismijava. Žene nisu toliko potlačene prema mišljenju Rudan koliko su odlučile da to budu. U nekoliko svojih intervju, članaka i knjizi "Kad je žena kurva/Kad je muškarac peder" govori o svom ocu nasilniku i tiraninu, ali i o tome kako unatoč tome nije odlučila biti poslušna "Nikad nisam saznala zašto me htio umlatiti, a čitav sam se život trudila biti žena iz snova svoga tate. Dečke sam držala na uzdi, o sebi se brinem od svoje dvanaeste, jedina nisam išla na maturalno putovanje iako sam sama zaradila novac za njega, na maturalac idu samo kurve. Studirala sam i diplomirala, on o tome ništa nije znao. Prestala sam ga se bojati kad sam rodila sina. Bio je lud za njim, čitao mu knjige, držao ga na koljenima, kupovao mu po tri kuglice sladoleda. Moj se otac, kad je bio pokraj moga sina, smijao. Vidjela sam mu zube. Skupa su bili od jutra do mraka. Šetali, lovili ribu, bacali kamenčiće u more, pili, moj otac bijelo vino, moj sin kap kave s mnogo pjene" (Lubina i Brkić Klimpak, 2014).

Ideali i stereotipi na Balkanu predstavljaju kombinaciju naslijeđa prošlosti i suvremenih utjecaja, oblikujući ponašanje i očekivanja u svakodnevnom životu. Na Balkanu, ideal žene je vezan uz tradicionalne uloge supruge i majke. Žena se očekuje biti nježna, požrtvovna i posvećena obitelji. Uloga domaćice koja brine o kućanstvu i odgoju djece je visoko cijenjena. Pored toga, fizički izgled žene ima značajnu ulogu, gdje se naglašava važnost ljepote, urednosti i elegancije. Ideal žene na Balkanu također uključuje elemente moralnosti i čednosti, gdje se očekuje da žena bude puna vrlina i dostojanstvena.

Stereotipi o ženama na Balkanu su reduktivni i ograničavajući. Žene se prikazuju kao emocionalne, slabije i ovisne o muškarcima. Postoji očekivanje da se žene podrede muškim autoritetima, bilo da se radi o ocu, suprugu ili starijem bratu. Stereotip žene uključuje i percepciju da su žene manje sposobne za vođenje i donošenje važnih odluka, posebno u javnoj i profesionalnoj sferi. Ove predodžbe ograničavaju žene u njihovim karijernim i društvenim ambicijama.

Stereotipi muškaraca na Balkanu podrazumijevaju sliku muškarca kao dominantnog, emocionalno suzdržanog i često agresivnog. Muškarci su očekivani da ne pokazuju slabost ili emocije, što može rezultirati emocionalnom distancom i problemima u međuljudskim odnosima. Ovi stereotipi također perpetuiraju ideju da su muškarci nesposobni za obavljanje kućanskih poslova i odgoj djece, što dodatno učvršćuje rodnu podjelu rada. Stereotipi o muškoj seksualnosti uključuju očekivanje da muškarci budu seksualno potentni i aktivni, što može stvoriti pritisak i dovesti do problematičnih ponašanja. Stereotip muškarca na Balkanu je, kako Rudan kaže u svom tekstu " To je muškarac koji se pere, ima dobe zube, dobar kurac i puno love. Jedno od toga treba trošiti samo u tebi, na tebe, uz tebe... Da ne nabrajam više poza. Ono drugo neka troši kako hoće, na tebe", gdje jasno opisuje stereotipe koje zahtjeva prosječna balkanska žena (Lubina i Brkić Klimpak, 2014).

Stereotipi o muškarcima na Balkanu su pojednostavljene slike koje ne odražavaju stvarnu raznolikost i kompleksnost ljudi. Treba imati na umu da pojedinci mogu značajno varirati u svojim stavovima, vrijednostima i ponašanju, nezavisno od geografskog porekla ili kulturnih utjecaja. Međutim, stereotipi se formiraju na osnovu nekih općih karakteristika koje se povezuju s određenom grupom ljudi. Na Balkanu, kao i u drugim dijelovima sveta, postoji niz stereotipa o muškarcima koji se mogu čuti ili vidjeti u medijima, književnosti ili razgovorima. Neki stereotipi navode da su muškarci na Balkanu vrlo emotivni i temperamentni, s naglašenim izražavanjem osjećaja, a postoji percepcija da su muškarci na Balkanu vezani za svoj ponos i čast, a ponekad se očekuje da brane svoj ugled i ugled svoje obitelji kroz agresiju. Ponekad se stereotipizira muškarac na Balkanu kao fizički snažan, hrabar i spreman za suočavanje s izazovima, a žene kao one koje su bespomoćne i kojima treba zaštita, Važno je napomenuti da su ovi stereotipi pojednostavljene slike i da stvarnost može biti mnogo složenija. Ljudi na Balkanu imaju različite ličnosti, interese, vrijednost i životne priče koje ne mogu biti svedene na jedan stereotip (Galić, 2011).

Rudan istovremeno naglašava iste probleme svake žene, pa i onih modernih koje se žele skrasiti te kaže za žene na Balkanu: "Žene već stoljećima trube u jednu trubu. One su jadnice, one su patnice jer nemaju dobrog muža. Svijet se ruši oko nas, potresi, ratovi, kolera, a naši i svjetski mediji prodaju nam priče kako treba izgledati nevjestina guzica i savršena vjenčanica. Teorija o bijeloj konjusini na kojoj jaše visoki On drži vodu stoljećima.", a nakon toga dodaje da njen muž i jest fenomenalan, ali da ga je i ona napravila takvim, te da je od žabe napravila princa" (Galić, 2011).

Kada je riječ o stereotipima o ženama na Balkanu, važno je napomenuti da su takvi opisi pojednostavljene generalizacije i ne odražavaju stvarnu raznolikost, kompleksnost i individualnost žena u ovoj regiji. Ljudi imaju različite osobnosti, vrijednosti i životne priče, a stereotipi ne obuhvaćaju tu raznolikost. Kao i u slučaju muških stereotipa, važno je naglasiti da ovi opisi ne pokrivaju stvarnu raznolikost i kompleksnost života žena na Balkanu. Svaka osoba je jedinstvena, a žene na Balkanu imaju različite talente, ciljeve, interese i životne putove. Važno je pristupiti svakoj osobi s poštovanjem i otvorenošću umjesto da se oslanjamo na stereotipe (Jugović, 2004).

Kao i svaki stereotip, primarno je potrebno staviti naglasak na činjenicu kako se predodžbe i ideje o ulozi, figuri i mjestu muškarca i žene u društvu nalaze u kulturološkoj utemeljenosti iz koje onda proizlaze uvjerenja, prakse i običaji koji su se odavno prestali preispitivati, već se jednostavno smatraju normalnim društvenim poretkom, ili se pak u blažoj kritičkoj varijanti iste imenuje stereotipima.

3.2. Stereotip žene kao kućanice, majke, udavače i sluškinje

U mnogim društvima diljem svijeta, žene su podvrgnute snažnim stereotipima koji ih ograničavaju na tradicionalne uloge kao kućanica, majka, udavača i sluškinja. Ovi stereotipi, prepoznatljivi u patrijarhalnim društvima, odražavaju duboko ukorijenjene norme koje nameću ograničenja i očekivanja, sputavajući žene u njihovom osobnom i profesionalnom razvoju. Uloga kućanice, često idealizirana, ograničava žene na ulogu domaćice, čistačice i organizatorice obiteljskog života. Ovaj stereotip stavlja naglasak na brizi za kuću i obitelj, zapostavljajući individualne potrebe, ambicije i talente žene. Paradoksalno je da su tijekom cijele ljudske povijesti preživljavanje čovječanstva i njegov kontinuitet bili povjereni ženi, dok

su vođenje i organizacija javnoga društvenog života bili u rukama muškarca. Muškarci su imali pravo na privatno vlasništvo, pravo na glas, pravo na društvenu karijeru, pravo na obrazovanje; s druge pak strane, žena nije bila u posjedu tih prava, bila je, jednostavno rečeno, građanin drugoga reda. Ne čudi stoga da su gotovo sve društvene ustanove bile oblikovane po mjeri muškarca, a žena kao da nije postojala. U takvome je društvu i takvoj kulturi žena već u startu bila diskriminirana“ (Volarević, 2012: 225).

Majčinstvo, iako plemenita uloga, često se pretvara u nametanje stereotipa koji ženu definira isključivo kroz njezinu ulogu majke. Očekivanja da žene moraju biti isključivo posvećene obitelji, zanemarujući druge aspekte njihovog identiteta, stvara pritisak i ograničava slobodu izbora. Udavača, kao još jedna tradicionalna uloga, često je podložna društvenim normama koja stavlja naglasak na brak kao ključnom životnom cilju žene. Ovaj stereotip može rezultirati pritiskom na žene da se brzo udaju, zanemarujući njihove osobne aspiracije i samostalnost. Sluškinja, simbol podčinjenosti i poslušnosti, povezuje se s očekivanjima da će žene nekritički izvršavati tradicionalne obaveze bez pitanja ili izražavanja vlastitih mišljenja, a da će muškarac u 40-ima otići od te iste žene i naći mlađu, manje kompliciranu, poletniju i koja ne drami.

Udajemo se za vas, hvala bogu dragome, aleluja, aleluja, sve rjeđe, jer samo tako možemo preživjeti. Neke od nas su rodile, ove danas jedva da rađaju, pametnice moje, jer nam je neko rekao da je samo žena koja uz sebe ima dvoje deriščadi \”normalna\”. Ostale su \”kurve\”, \”jalovice\”, \”nesretnice\”, \”nerealizirane\”, \”trebale bi povećati sise\”, \”manje raditi\”, \”više izlaziti\”, NAĆI NEKOGA!

Dečki, među nama ili izvan nas, ništa od toga nama ženama ne treba. Najmanje djeca. Djeca nas izjedaju od dana začeca do naše smrti, a vi nas očevi najčešće ostavljate zbog djece. Djeca su vam teret, obaveza, u školi su glupa na vas, izvan škole agresivna na vas, drogiraju se, traže lov... Sve vas to izluđuje pa tražite nešto mlađe, nešto manje živčano, nešto čemu koža na trbuhu ne visi, nešto što nosi svilene tange i silikonske sise i trepavice dlakave za popizdit i izbrijanu pičku. Vaša ofucana žena i majka vašeg djeteta ništa od toga ne nosi. Ona nosi vrećice iz marketa i to bi bilo to.⁷

⁷Rudan, V. (2018). Avanture slijepe kurve. Preuzeto 5. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/otvoreno-pismo-deckima/>

Autorica, poznata po svojem provokativnom i nekonvencionalnom pristupu pisanju, posebno kad je riječ o stereotipnim ženskim ulogama. Rudan koristi britak jezik i psovke kako bi izrazila svoje stavove i stavove mnogih žena prema tradicionalnim rodnim ulogama. Njene riječi često imaju cilj ukazati na apsurdnost i nepravедnost nametnutih stereotipa o ženama te ih koristi kako bi ukazala i na nejednakost žene u odnosu na muškarca. Referirala se zato i na poznati slučaj borbe za skrbništvo jedne naše pjevačice, pa kaže:

Seve nikako da nauči u kakvoj zemlji živi. Govori preglasno, misli, želi sina uz sebe, uostalom, poznato je da 99% Hrvatica dobije dijete nakon razvoda. Ne kuži Severina da mi koje smo dobile djecu kad smo odjebale muževe nismo bile Severine. Mi smo obične babe, ženke koje imaju pravo na djecu, vrlo često ta prava koja dobivamo prelaze sve granice.

Nakon rastave imamo pravo na brigu o hranjenju, oblačenju i školovanju djece. Nitko nam ne oduzima radost plaćanja treninga, instrukcija i osiguravanja krova nad glavom za našu djecu. Nekim sretnicama čak sjedne mjesečno na račun 150 eura alimentacije.

Severina nije jedna od nas. Ona jest građanka Republike Hrvatske. Ona jest dobila izvanbračno dijete pa ipak nema status obične majke. Da ima taj status jebalo bi se Hrvatskoj za nju kao što joj se jebe i za sve hrvatske majke koje imaju izvanbračnu djecu.⁸

Rudan nerijetko koristi psovke u svom izrazu. Psovanjem i britkim jezikom, Rudan želi privući pažnju javnosti na štetne stereotipe o ženama. Njezin stil služi kao sredstvo koje izaziva razmišljanje i potiče na razgovor o društvenim normama koje ograničavaju žene na određene uloge. Psovanje, iako kontroverzno, pomaže Rudan u rušenju tabua i tradicionalnih normi. Kroz svoj jezik, ona ističe kako žene imaju pravo izražavati svoje stavove i osjećaje bez straha od osude ili stigmatizacije.

Osim tradicionalne podjele kućanskih poslova, uočava se također, možemo slobodno reći, „tradicionalna podjela plaće“ prema kojoj je ženski posao manje vrijedan. Žene i danas u Europskoj uniji zarađuju u prosjeku 15% manje nego muškarci. Problem razlike u plaćama složeno je pitanje s više uzročnih čimbenika. Ponekad je riječ o čistoj diskriminaciji, ali u većini slučajeva razlozi ostaju skriveni: žene češće rade skraćeno radno vrijeme (upravo radi poslova koje imaju u obitelji), a u sektorima u kojima su većinom zaposlene žene manje su plaće, npr.

⁸ Rudan, V. (2018). Avanture slijepe kurve. Preuzeto 5. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/otvoreno-pismo-deckima/>

u tekstilnoj industriji (Volarević, 2012: 227).

U dijelu članka koji se navodi, autorica se izruguje, kako mizoginiji, tako i ljudima koji je bez imalo kritičkog i ljudskog promišljanja prihvaćaju i normaliziraju. Ona indirektno navodi da su muškarci, ma koliko zauzimali *macho* položaj u odnosu na žene, uplašeni samouvjerenih, uspješnih, ambicioznih žena koje se ne boje boriti za svoja prava. Biti majka, prema Vedrani, ne isključuje sva ostala ženina prava. Posebice ne pred njezinim najvećim neprijateljem, kako između redova stoji u Vedraninim tekstovima – patrijarhatom. Severina ne prati uobičajene obrasce koje žena treba utjeloviti u patrijarhalnom društvu, te joj društvo uskraćuje pravo na to da bude majka.

Važno je napomenuti da njezin stil pisanja često nailazi na osudu onih koji smatraju da je njezin jezik previše agresivan ili vulgaran. Međutim, nema sumnje da autorica svojim izražajem pokušava potaknuti na promišljanje, postizanje promjena u društvu i poticanje žena da se oslobode tradicionalnih ograničenja.

Ma, sjećate li se tog slučaja? Čitava je Hrvatska bila na nogama. Naš Veliki vođa, Crkva, ministar vanjskih poslova, svi hrvatski dečki koji su inkarnacija Lijepe naše urlicali su kako oni “naše dečke” neće ostaviti na cjedilu. I nisu. Dečki su građani Republike Hrvatske, svaka zemlja štiti svoje građane ma što učinili.

Slali su se lijekovi, brinuli smo hoće li ih Grci u zatvorima, jadničke nevine, guziti bez milosti, što učiniti da ih se pod svaku cijenu dovuče doma jer su ti huligani “naši dečki”. Neke je BBB Hrvatska izvukla pa su dvojica od njih krenula za Vukovar i tamo prebila nekolicinu dječaka jer su govorili srpski. Koga briga. BBB su “naši dečki” i kad mlate. Bit će “naši dečki” i kad nekog ubiju onako kako Severina nikad neće biti naša cura.⁹

U ovom dijelu teksta, autorica navodi da je za povlašten položaj potrebno biti muškarac i domoljub, a kako Severina ne pripada u prvu skupinu, a u drugu nedovoljno, ona ne zaslužuje da je se zaštiti. Loši postupci Severine se neprestano iznose u javnost i oštro kritiziraju, bez razumijevanja i empatije, dok se s druge strane, navijačima, koje autorica naziva, hrvatskim huliganima, pruža razumijevanje i opravdanje.

Doduše, budimo objektivni. Njezin protivnik nije neka šuša, nekakav kriminalac, monstrum ili, bože me sačuvaj, psihopata. Naprotiv. On je nježan otac i veliki dobrotvor. Teško je nabrojiti koliko je izgradio dječjih igrališta, škola, bolnica, vodoskoka, kolikim je staricama Hrvaticama pomogao da pređu zebru...

⁹Rudan, V. (2017). Avanture slijepe kurve. Preuzeto 7. veljače 2024., sa: <https://www.rudan.info/severina-nije-nasa-cura/>

Smijemo li takvoj ljudini i sad već Našem Dečku oduzeti sina na, ne daj bože, dva tjedna mjesečno? Nema šanse! Naša Majka Tereza u hlačama mora dobiti svoje dijete da ga pazi i mazi 24 sata dnevno 365 dana godišnje. I to je malo kad se u obzir uzme što je do danas hrvatski heroj domovinskog mira učinio za Hrvatsku.

Severina nek se jebe. Će je vodoskok, Seve? Nema ga. Pa zašto bismo ti onda dali dijete? Samo zato jer je tvoje i samo zato jer ga voliš i samo zato jer on tebe voli? Vještice, nisi naša cura.¹⁰

Autorica, oštro, ali s velikom dozom ogorčenosti u svojim rečenicama predstavlja svijet u kojem se cijeni i najmanji napor muškarca kao oca i domoljuba nego pomicanje svih granica kod jedne žene.

3.2. Cinični odnos Vedrane Rudan prema ženama koje prihvaćaju stereotipne uloge

Autorica često izražava svoje kritike prema muškarcima koje previše pažnje posvećuju vanjskom izgledu žene i očekuju od žena da budu savršene figure majke i supruge unutar konteksta patrijarhalnog društva. Osim muškaraca koji su sigurni da takav društveni poredak ne treba preispitivati, autorica skreće pažnju i na žene koje nisu preispitivale ulogu muškarca u društvu, nego su je spremno prihvaćale. Iako se takve žene se naravno ne mogu kriviti, jer su i same proizvod patrijarhalne sredine, ona ih oštro poziva na odgovornost. „Sudbina žene je poslušnost i poštovanje. Ona čak ni u mislima nema utjecaj na tu stvarnost koja je okružuje. U njezinim očima ona je neprovidna prisutnost (De Beauvoir, 2016: 634).

Vedrana Rudan, kao provokativna i oštra književnica, poznata je po svom ciničnom odnosu prema stereotipnim ulogama koje se nameću ženama u društvu. Kroz svoje tekstove, Rudan otvoreno kritizira patrijarhalne norme i očekivanja koja ograničavaju žensku slobodu i individualnost. Njen cinični pristup je način izražavanja dubokog nezadovoljstva prema društvenim normama koje marginaliziraju i ponižavaju žene koje prihvaćaju stereotipe o ulogama.

U svojim kritikama, Rudan nastoji potaknuti žene na razmišljanje o dubljim pitanjima rodni uloga i društvenih normi, te zagovara slobodu da se žene izraze autentično, neopterećene strogim standardima ljepote nametnutim patrijarhalnim društvom.

¹⁰ Ibid.

Uspješne žene vraćaju se doma kad njihovo dijete tvrdo spava. Uspavala ga je poslijepodneva dadilja ili cjelodnevna baka. U njegovoj blizini nema Velike Mame jer Velika Mama ne bi bila velika da je Velika Mama. Biti Velika Mama, velika onako kako to opisuju naše uspješne gospođe, ne može istovremeno biti i velika umjetnica, poslovna žena, pisačica sapunica ili igračica u sapunicama. Zato postoje lažne mame kojima je profesija biti "mama" umjesto Velike Mame. Na ogromnu sreću "prinčeva" i "princeza". Imena tih mama rijetko se spominju. Zločesta sam prema ženama? Nisam, samo mrzim glupu potrebu svake žene koja je iz sebe jednom ili više puta u životu izbacila tri ili četiri kilograma žive vage da šest mjeseci ili godinu dana nakon poroda govori kako je to njezin "najveći uspjeh". To? Uspjeh? O uspjehu na tu temu može se govoriti kad "princeza" ili "princ" navršu bar dvadeset i pet godina.

Roditeljstvo je krvav posao. KRVAV! Ogorčena sam jer sam stara, a godinama sam se nadala da će se žene promijeniti i jednoga dana prestati biti jebene glumice. I jebene lažljivice. I jebeni našminkani, utegnuti kostur. Da će prestati biti predmet, a postati ličnost. Lutke čak i ne kuže da su pročitane.¹¹

Rudanina kritika stereotipnih uloga žena proizlazi iz vlastitog iskustva i promatranja društva. Ona se ne ustručava izravno se obračunati s tradicionalnim očekivanjima koja nameću ženama da budu pasivne, poslušne i ovisne o muškarcima. Njen cinični ton proizlazi iz frustracije i bijesa zbog nepravdi s kojima se žene suočavaju zbog prihvaćanja tih stereotipnih uloga. Rudan se posebno usmjerava na žene koje su zarobljene u ulogama tradicionalnog majčinstva i domaćice. Ona ih ne osuđuje, već izražava svoje razočaranje i bijes zbog društvenog pritiska koji ih prisiljava da se podrede tim ulogama, na štetu vlastite slobode i životnog zadovoljstva. Njen cinični odnos prema tim ženama proizlazi iz dubokog uvjerenja da zaslužuju više od života koji im je nametnut patrijarhalnim društvom. U Rudaninim djelima, cinični odnos prema ženama koje prihvaćaju stereotipne uloge služi kao poziv na buđenje i osvještavanje. Ona potiče žene da se oslobode okova tradicionalnih očekivanja i preuzmu kontrolu nad vlastitim životima. Njen cinični pristup je također način da se razbije iluzija o idiličnosti tradicionalnih uloga, te da se potakne rasprava o potrebi za promjenom društvenih normi koje ograničavaju žensku slobodu i samoodređenje.

¹¹ Rudan, V. (2017). Avanture slijepe kurve. Preuzeto 6. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/ja-sam-mama-velika-mama-2/>

3.4. Stereotip muškarca kao hranitelja i stupa obitelji

U mnogim društvima diljem svijeta, postoji duboko ukorijenjen stereotip o muškarcu kao hranitelju i stupu obitelji. Ovaj tradicionalni obrazac rodni uloga postavlja muškarce u ulogu onoga tko donosi novac kući i snosi odgovornost za dobrobit obitelji.

Prvi aspekt ovog stereotipa jest da je muškarac jedini i glavni hranitelj unutar obitelji. Očekuje se da će muškarac preuzeti odgovornost za financijske potrebe obitelji, često bez obzira na individualne sklonosti ili ambicije. Ova očekivanja se mogu jednako loše odraziti i na žene i na muškarce. Drugi aspekt odnosi se na ulogu muškarca kao stupa obitelji. Ovaj stereotip nameće ideju da muškarac mora biti snažan, stabilan i emocionalno čvrst kako bi podržao obitelj. Ovaj pritisak može rezultirati potiskivanjem i prikrivanjem emocija te se na taj način, nažalost, stvaraju nezdravi odnosi unutar cijele obitelji, a ne samo supružnika. Kako bi svojim tekstovima srušila ovaj stereotip, Rudan na sebi svojstven način zahtijeva osvještavanje o štetnosti rigidnih rodni normi.

Klaus Mann, sin Thomasa Manna je u svojoj knjizi "Prekretnica" opisao susret s Hitlerom. Gledao ga je kako u slastičarnici ždere kolače i pomislio, zašto su njegovi prijatelji zabrinuti? Hitler je za njega bio sitni, musavi, bezopasni ljubitelj slatkiša, tko ga može shvatiti ozbiljno?

I? Što ćemo sad? Pustiti one sa Trga da na miru kleče ili reagirati i tako na njih usmjeriti svjetla reflektora? Oni upravo to žele. Kad ih novinari pitaju zašto kleče, znaju odgovor. Ne mole samo za žene, mole i za sebe, muškarce. Nadaju se da će klečeći postati bolji očevi, muževi, vjernici... Žene će uz njihovu pomoć hodati svijetom pokriveno, čedne poput Blažene Djevice Marije...

Ovi naši klečaći ne žele osjetiti ni najmanju muku. Kleče na dekićama. Licemjeri. Isusa su razapeli na križ bez anestezije, Marija je rodila u štali bez epiduralne, a vi, hrvatski muži, ne možete žrtvovati prostatu na oltar borbe za hrvatsku čednost.¹²

Iako mnogi muškarci podržavaju ideju promjena u obitelji i društvu, svjedoci smo toga da te promjene od muškaraca zahtijevaju puno manje žrtve nego što je to slučaj sa ženama. Ovaj oblik licemjernosti proizlazi iz dugogodišnjih rodni normi i očekivanja koja su često podupirale dobrobit muškaraca.

¹² Rudan, V. (2023). Avanture slijepe kurve. Preuzeto 6. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/kad-hrvatski-muzi-popizde/>

Rudan bez kompromisa i cenzure navodi kako religiozni muškarci često izražavaju želju za čednošću žena putem molitvi i propovijedi, istovremeno izbjegavajući suočavanje s vlastitom odgovornošću i kontrolom nad vlastitim ponašanjem. Kroz ovaj i slične tekstove Vedrane Rudan ona ističe da religiozni muškarci postavljaju visoke standarde čednosti za žene, ali ne primjenjuju iste standarde na sebe. Očekuje se od žena da se pokoravaju strogim moralnim normama, dok se muškarcima daje sloboda ili opravdanje za neprimjereno ponašanje. Osim toga, licemjernost se manifestira i kroz situacije gdje religiozni muškarci pridaju veliku važnost vanjskim simbolima čednosti poput odjeće, umjesto razvijanju unutarnje moralnosti i poštovanja prema ženama.

Rođenje moga sina u mom ocu nije ubilo želju da me satire. Često sam sina mlatila pred svojim ocem samo da bih mogla uživati u njegovom pogledu ubojice kome su lisice na rukama. Sve je žene smatrao kurvetinama.¹³

Važno je napomenuti da su tradicionalne rodne uloge u procesu mijenjanja, a društva postaju sve više svjesna važnosti ravnopravnosti spolova. Ovaj stereotip može ograničavati slobodu izbora i raznolikost u načinima života muškaraca, kao i stvaranje pritiska na njih da zadovolje očekivanja koja proizlaze iz ovakvih stereotipa. Današnje obitelji sve češće usvajaju ravnopravniji pristup u kojem oba partnera mogu doprinosti financijski, sudjelovati u obiteljskim obavezama i dijeliti odgovornosti. Ovakvi pristupi doprinose stvaranju zdravih i ravnotežnih odnosa unutar obitelji, uz poštovanje individualnih želja, sposobnosti i interesa svakog člana (Hrvatin, 2012).

Iz navedenog je citata vidljivo kako u društvu ipak dolazi do značajnih promjena, međutim ostaje činjenično stanje da su žene zahvaljujući emancipaciji stekle određena prava koja ranije nisu imale. Međutim, u praksi se isto odrazilo na način da su očekivanja od žena u suvremenom dobu daleko veća, kako na poslovnom, tako i na privatnom planu, dok se na muškarce još uvijek gleda kao na hranitelje obitelji, čak i onda kada je partnerica karijerno uspješnija. S jedne strane, ukoliko muškarac sudjeluje u kućanskim poslovima ili u odgoju djece, na isto će se gledati kao na čin požrtvornosti, dok se od žene isto očekuje i smatra normalnim da na sebe preuzme brigu i o odgoju djece i o kućanstvu.

¹³ Rudan, V. (2023). Avanture slijepe kurve. Preuzeto 6. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/moj-mrtvi-otac/>

3.5. Licemjerje u pogledu na ženske odluke: ratovi, nasilje i pobačaji

Rudan u svojim tekstovima ističe da se ,čak i u suvremenom društvu, često suočavamo s licemjerjem koje proizlazi iz dvostrukih standarda, posebno kada je riječ o pitanjima poput ratova, nasilja i prava na pobačaj. Muškarci koji sudjeluju u donošenju odluka o ratu često se ne suočavaju s jednakom kritikom ili osudom kao žene koje donose odluku o pobačaju. Odluka o ratu, koja može rezultirati gubicima nevinih života, često se opravdava političkim ili vojnim interesima, dok se pravo žene na odluku o vlastitom tijelu stavlja pod društveno moralno pitanje.

A onda, moj Ante, onda su sinoć prešli na suštinu. Da li je abortus ubojstvo ili je to... Ili je to... Uvijek ista priča, svećenik i voditelj očima govore, kuje, zovite to kako hoćete, ubile ste ljudsko biće. Ustima govore isto to, samo drugačije.

Onda se feministice, uvijek se diskretno da na znanje da su gospođe feministice, brane. Ne, ne, nismo mi ubile, to nije ljudsko biće, to nije osoba, ne, ne! Misle da ti, moj Antiću, nisi bio osoba kad ti je kireta kiretirala glavu, nego si bio fetus, embrio... Tako nešto.

Pa onda blablabla. Da li je ono u trbuhu osoba, jest, nije, jest, nije, staro deset tjedana nije, staro deset tjedana jest, to je od starta osoba, je, nije, blablabla... Okej, na kraju se slože, ono što mi žene u trbuhu nosimo na abortus, jest osoba i nije osoba. Pa se ide dalje.

Velečasni, pita smjerni voditelj, da temu sagledamo iz svih pravaca, a ako netko ženu siluje ili je pojebe otac, da li Crkva tada daje ženi pravo na abortus? Bože dragi?! Kakvo pitanje?! Koja provokacija?! Nije Crkva institucija koja danas misli jedno, sutra drugo, kako se kome digne!¹⁴

Muškarci koji podržavaju ili sudjeluju u nasilju prema ženama i djeci često se ne suočavaju s istom dozom osude kao žene koje iz različitih razloga odluče na pobačaj. Ovaj dvostruki standard jasno pokazuje kako društvo ponekad teži osuditi žene, dok tolerira ili minimalizira nasilje koje proizlazi iz muških djelovanja. Muškarci koji žene optužuju da "ubijaju djecu" pobačajem često zanemaruju složenost i osobne razloge koji dovode žene do takve odluke.

Ali, slušaj vamo, ne osjećam se krivom zbog toga. Mi ljudi smo ubojice! Čitava ljudska i crkvena povijest je povijest ubijanja. Antiću, ubila sam te jer znam da će mi život, bez tebe, biti ljepši. Toliko o tome.

¹⁴ Rudan, V. (2020). Avanture slijepe kurve. Preuzeto 6. siječnja 2024., sa:<https://www.rudan.info/pismo-nerodenom-anti-2/>

Zašto ostale mame to zovu drugim imenima? Zato što im muškarci jebu mater, nabijaju im osjećaj krivice! Govore im, vi ste ubojice, ali, mi muškarci vam opraštamo, stavit ćemo u zakon da vaša nerođena djeca nisu osobe, imajte alibi, kuje, kad budete primale kirete!

Dragi mužjaci. Dragi, o, dragi, dragi mužjaci. Dragi, o, dragi, plemeniti mužjaci. A kad oni ubijaju, kad popovi blagoslivlju topove i šeću Hrvatskom s velikim pištoljem oko debeloga pasa, oni nisu ubojice?! Antiša, ako govorimo o ubojstvu, koje ubojstvo je okej, a koje je zločin? Ubiti Neprijatelja je obrana zemlje, napraviti abortus je ubojstvo?!¹⁵

Svjedoci smo velikog broja muškaraca koji su započeli ratove, a nerijetko odgovarali za sve nevine živote koji su u tim ratovima pali, dok žene koje se odluče na pobačaj često doživljavaju stigmatizaciju, osudu i ograničen pristup zdravstvenoj skrbi. Promicanje jednakosti i pravde zahtijeva od društva da preispita dvostruke standarde koji proizlaze iz licemjerne kritike prema ženama. Ovim teškim i potresnim tekstom autorica govori o složenosti individualnih odluka, bez obzira jesu li vezane uz rat, nasilje ili pravo na pobačaj. Neravnopravan položaj žene kako u društvu načelno je sveprisutan, u društvu su prisutni dvostruki kriteriji po pitanju očekivanja od žena i muškaraca u društvu, osude od strane institucija i okoline i nejednakosti kod pravnog postupanja. Velik problem kod pravosudnih postupaka predstavlja obveza kontakta djeteta s nasilnikom, čak i kada se nasilnik nalazi u zatvoru na izdržavanju kazne zbog obiteljskog nasilja, te se pravo oca na viđanje djeteta pretpostavlja se pravu na zaštitu djeteta. U našem društvu evidentna je neupoznatost sudbenih tijela s Istambulskom konvencijom osim na deklarativnoj razini. Oni je ne primjenjuju, te su istraživanja pokazala kao čak 90% ljudi koji rade u sustavu sa žrtvama obiteljskog nasilja nije pročitao tekst Konvencije i stoga ne začuđuje da ga niti u praksi ne primjenjuju. Nadalje, pravosudni sustav i okolina imaju tendenciju osude žrtve u vidu preispitivanja njenog morala, procjene ličnosti, nerijetko se na prijavu nasilja gleda kao na pokušaj manipulacije ili otuđenja djeteta. Promatrane kroz takvu prizmu, na žrtve se gleda kao nasilnike i ponovno se takvim postupanjima ili iskazima nad ženama žrtvama demonstrira moć onih koji se nalaze na suprotnom polu.

¹⁵ Ibid.

4. ETIKA I ESTETIKA

U teorijskom okviru ćemo detaljnije analizirati temu te objasniti što ćemo točno istraživati. Ono što je zapravo cilj ovog diplomskog je usporediti razliku između etike i estetike u Rudaninom stvaralačkom opusu. Rudan kroz svoje tekstove i nastupe često govori o društveno zanimljivim temama, a najčešća tema kojom se bavi su odnosi žena i muškaraca. Zanimljivost kod Rudan kao feminističke kolumnistice je ta što je Rudan najbliža malom čovjeku odnosno "maloj ženi", ona zna što ljudi žele čuti i što ih muči. Ne docira, ljudima prilazi iz "žablje perspektive" kao jedna od njih.

Koliko je ono što nam Rudan piše stvar etike, a koliko estetike i kako povezati ta dva koncepta. Prema hrvatskoj enciklopediji, estetika je disciplina koja kao opća teorija umjetnosti ispituje tijek umjetničkoga stvaranja i doživljavanja, prosuđuje vrijednosne sadržaje i oblike umjetničkog djela, njegov izvor i smisao. Estetika proučava objektivne značajke lijepog - sklad, red i razmjer, dok je po subjektivnome mjerilu lijepo ono što je dopadljivo po sebi (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021).

Prema Buljubašić (2013) feministička stilistika jedan je vid kritičke stilistike, koja je nastala u okviru poststrukturalizma. Ona je blisko vezana uz analizu diskursa i socijalnu semiotiku, Zadatak joj je da proučava razlike između stila muškarca i žene, te da pokaže socijalnu, kulturnu i političku uvjetovanost, odnosno kontekst tih različitih stilova. Ova stilistika djeluje u okviru kritičke analize diskursa, pokušavajući pokazati razlike u polnim stilovima kao razlike između dva tipa diskursa – dominantnih (po pravilu muških) i podčinjenih (po pravilu ženskih).

Etika je znanost koja se bavi moralom. Filozofska disciplina koja ispituje zasnovanost i izvor morala, temeljne kriterije za vrjednovanje te ciljeve i smisao moralnih htijenja i djelovanja (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021). Etika kao znanost ima važnu ulogu u feminističkim kolumnama koje se bave odnosima između muškaraca i žena. Poštovanje ljudskog dostojanstva: Etika postavlja temeljno načelo poštovanja ljudskog dostojanstva. U feminističkim kolumnama, važno je da se izbjegava seksizam, diskriminacija i omalovažavanje bilo koje strane. Etika potiče na izražavanje stavova i argumenata s poštovanjem prema svim ljudima, bez obzira na spol. Ako govorimo u okvirima etika, onda to znači okvir u kojemu se zalaže i potiče jednakosti i ravnopravnost. Može li se u praksi tvrditi isto ono što se tvrdi i u teoriji? Autorica u svoji tekstovima ističe, i to veoma oštro da je nepravda i nejednakost pustila

duboke korijene u zemlji u kojoj ona živi, i ironično navodi da smo jednaki samo kad trpimo nepravdu i ne činimo ništa protiv nje:

Političari na vlasti su legalno izabrana bića koja u džepu nose dozvolu za zločin. Otkako mi je to jasno više se ne palim na vijest kako je naš ugledni ministar ili premijer ili vlasnik najveće novinarske kuće kriminalac. Zašto bih se palila? To im je u opisu posla. Nama je u opisu posla da to znamo ili ne znamo ali da im strastveno i predano pušimo dok nas smrt od njihovog spolovila ne rastavi. HDZ? SDP? Opustimo se. Najzad živimo u demokraciji pa slobodno možemo odlučiti koja će nas zločinačka organizacija dokrajčiti.¹⁶

Unutar ove teme postavlja se važno pitanje - idu li etički principi koji podupiru borbu za slobodu govora ruku pod ruku s estetskim izrazom. Mnogi čitatelji upravo to zamjeraju Vedrani Rudan-korištenje psovki i grubih izraza. U kontekstu borbe za jednakost, mnogi čitatelji očekuju korištenje onih izraza koji uključuju poštovanje i toleranciju. Međutim, u tekstovima Vedrane Rudan nailazimo baš na suprotno. U svojim tekstovima, a posebice onima koji govore o odnosu muškaraca i žena, kojih je najviše, Rudan posežu za izrazima koji su emotivni, oštri i nerijetko vulgarni kako bi privukli pažnju i izazvali reakcije. Svakako je važno spomenuti da pored čitatelja koji iznimno cijene njezinu iskrenost i otvorenost, postoji i druga strana koja smatra da upotreba psovki može narušiti ozbiljnost poruke i smanjiti broj čitatelja. Takvi čitatelji nerijetko prednost daju izrazu te smatraju da je njezin izraz neprikladan s obzirom na težine tema kojima se bavi.

Zagrebačke svinje maknule su iz igre riječke. Je li netko izašao na Korzo i jebao mater prodavatelju naše prošlosti, naše sadašnjosti i naše budućnosti? Ne pada nam na pamet.¹⁷

U njezinom izrazu vidimo razilaženje etičkog i estetičkog pristupa jer njezina stvarnost nije lijepa, zašto bi onda njezine riječi bile? Usporedno s diskursnim stilistikama razvija se retorika diskursa, koja proučava strategije interakcije u različitim sferama, a zajedno sa stilistikom angažirana je na proučavanju onih tipova diskursa koji imaju argumentativno-persuazivnu funkciju (politički, reklamni...) Katnić-Bakaršić (2003: 39) u kategoriju kritičkih diskursnih stilistika ubraja npr. Feminističku ili političku stilistiku, a zajedničko im je to da proučavaju diskurse kao moć/znanje. Zajedničko analizi diskursa i konverzacijskoj analizi je to da im je

¹⁶ Rudan, V. (2017). Avature slijepe kurve. Preuzeto 11. siječnja 2024., sa:<https://www.rudan.info/ubij-me-demokratski/>

¹⁷ Rudan, V. (2023). Avature slijepe kurve. Preuzeto 11. siječnja 2024., sa:<https://www.rudan.info/licenca-za-klanje/>

kontekst ne samo jezični, već i situativno-društveni. Krićka stilistika u svojim najcjelovitijim i znanstveno najrelevantnijim doprinosima uzima u obzir najširi kontekst, socio-kognitivni, kulturni, ideološki, ekonomski..., tako da je u mnogo čemu jako bliska analizama diskursa u cjelini. Diskursivna stilistika ne ogranićuje se isključivo na lingvistićki pristup, već u obzir uzima širi socio-kognitivni i kulturni kontekst, pozicioniranje sugovornika, odnose moći i sl.

5. HEGEMONIJA I VEDRANA RUDAN

Prvi postulat teorije diskursa jest da dominantni diskursi pokušavaju fiksirati određena značenja u društvu i uspostaviti hegemoniju. (Đurin, 2017). Izraz "hegemonija" odnosi se na dominaciju ili prevlast jedne skupine ili društvene klase nad drugima, posebice kroz uspostavu svojih ideja, vrijednosti i interesa. U kontekstu novinarstva, hegemonija može značiti uspostavu dominacije određenih novinara ili medijskih kuća nad medijskim prostorom i oblikovanje javnog mnijenja.

U ovom radu navodimo neke od tekstova njezinih kolumni, tekstovi koji obiluju izražajnim riječima, psokama i kontraverznim izjavama. Ovaj stil izaziva i drži pažnju čitatelja, što Vedrani omogućuje dominaciju nad medijskim prostorom te postizanje hegemonije u smislu privlačenja pažnje i oblikovanja rasprava. Njezin beskompromisni odabir riječi ukazuju stav koji odbija konvencionalna očekivanja i omogućuje joj stvaranje vlastitog autentičnog identiteta koji privlači pažnju i postavlja nju u središte medijskoga zbivanja, naravno kada govorimo o kolumnama i odnosima između žena i muškaraca.

Hegemonija, kao koncept koji se odnosi na prevlast ili dominaciju jedne grupe ili ideologije nad drugima, često je tema kojom se bavi Vedrana Rudan u svojim djelima. Kroz svoje pisanje, Rudan istražuje različite oblike hegemonije u društvu i njihov utjecaj na individualnu slobodu i identitet. „Polazeći od teze da je današnje hrvatsko društvo u mnogim svojim dimenzijama muško-ženskih odnosa još prilično patrijarhalno i to na svim razinama, od mikrorazina (osobne, obiteljske) do makrorazina (širih društvenih institucija politike, tržišta rada, itd.) u čemu se zapravo dobrim dijelom poklapa i s većinom drugih svjetskih društava, istraživanje rodni uloga i odnosa u takvom društvu nužno mora sadržavati i one, za rodni identitet osobno važne, elemente temeljnog uvida u fenomen seksizma ili spolne diskriminacije⁴ koji su u većoj ili manjoj mjeri prisutni u većini patrijarhalnih društava“ (Galić, 2004: 309). Sadržaji blogova Vedrane Rudan, jednako kao i njene izjave u javnosti reakcija su na prethodno navedene društvene prilike.

Ono što Vedranu Rudan razlikuje od većine javnih osoba na području Hrvatske, ali i širom regije, su kontroverzni stavovi koji se suprotstavljaju uobičajenom razmišljanju. Ovakvim izjavama postiže dominaciju jer potiče ljude da kažu ono što misle, a neugodno im je - i upravo se zbog toga često nalazi u središtu medijske pažnje. Njezino isticanje kontroverznih stavova omogućuje joj oblikovanje javnog mnijenja o određenim temama.

Važno je napomenuti da uspostavljanje hegemonije nije nužno negativan pojam, ali može imati različite implikacije ovisno o kontekstu i onome tko ga tumači. Rudanin stil izaziva pažnju, pokreće rasprave i često potiče na razmišljanje, što doprinosi njezinoj poziciji dominantne figure u medijskom prostoru – koja govori o odnosima između žena i muškaraca.

Rudan analizira kako društvene norme, vrijednosti i ideologije postaju hegemonijske i nameću se kao jedini prihvatljivi način života. Ona kritizira ove hegemonijske strukture koje marginaliziraju i potlaču one koji se ne uklapaju u njihove obrasce ponašanja. Kroz svoje pisanje, Rudan poziva na otpor protiv ovakvih oblika društvene hegemonije i zagovara pravo svakog pojedinca na slobodu izbora i samoodređenje. Rodni stereotipi i uloge djeluju kao hegemonijske strukture koje ograničavaju individualnu slobodu i raznolikost. Rudan se obračunava s tradicionalnim očekivanjima i ulogama koje se nameću ženama i muškarcima, ističući kako ove hegemonijske norme često rezultiraju nepravdom i neravnopravnošću. Ona zagovara ravnopravnost spolova i borbu protiv rodne hegemonije koja degradira i ponižava žene.

Rudan istražuje kako dominantne kulturne narative postaju hegemonijske i nameću se kao jedini ispravan način interpretacije stvarnosti. Ona kritizira ovu kulturnu hegemoniju koja guši različitost i pluralizam, te zagovara pravo svakog pojedinca na vlastito tumačenje svijeta. Kroz svoje pisanje, Rudan potiče na otpor protiv kulturne hegemonije i promicanje različitih perspektiva i iskustava. U svojim djelima, Vedrana Rudan otvoreno izaziva hegemonijske strukture i poziva na borbu protiv njihove dominacije. Kroz svoj oštar i provokativan stil, ona potiče čitatelje na preispitivanje i otpor prema svim oblicima hegemonije koji ograničavaju individualnu slobodu i raznolikost. Rudanin angažman protiv hegemonije predstavlja važan doprinos borbi za pravednije i slobodnije društvo.

6. STILSKE FIGURE U OPUSU VEDRANE RUDAN

Prema Bagiću (2012: 7) stilske figure upućuju na važnost retorike i potiču na korištenje njezinih strategija. Te strategije „iskaz čine uvjerljivijim, zavodljivijim, elegantnijim, teško shvativno predočavaju trenutačno razumljivom slikom, od konkretnog se prizora odmiču prema općoj ideji, prodiru u prostor dvojbenog i nerecivog, diskretno povezuju pošiljateljevu i primateljevu emocionalnost.“ Stilske figure su jezični obrasci ili postupci kojima se jezik koristi na neobičan, kreativan ili upečatljiv način kako bi se postigao određeni učinak. Ove figure igraju ključnu ulogu u obogaćivanju jezičnog izraza, dodajući emocionalnu dubinu, slikovitost ili ritam tekstu. STILSKE FIGURE su mogu se svrstati u određene skupine. One se dijele u četiri osnovne skupine. To su figure dikcije ili glasovne figure, figure konstrukcije, figure misli i figure riječi ili tropi (Pentavec, 2019).

One prema Bagiću sadržaj čine „uvjerljivijim, konkretiziraju koncepte koji bi potencijalno primateljima poruke ostali nerazumljivi, iskaz čine ekspresivnijim, te impliciraju i sam stav govornika prema poruci koju šalje recipijentima“ (2012: 8). Autor je preuzeo uvriježenu, klasičnu podjelu stilskih figura na figure dikcije, konstrukcije, figure riječi i figure misli, te im je pridodao i kategoriju figura diskurza u koju je uvrstio sve one postupke „koji utječu na oblik, kompoziciju i smisao čitavog iskaza“, te figurativne topose i logičkodiskurzivne stereotipe „koji se lako prilagođuju različitim iskaznim kontekstima“ (adinaton, poslovice, sentencija i sl.), makrostrukturalne figure (bliske figurama misli) i makrostrukturalne figure drugog stupnja (diskurzivne topose).

6.1. Ironija

Poruga, podrugljivo stajalište, način izražavanja karakterističan po suprotnosti između prividno pozitivnog izraza i stvarno negativnoga stajališta koje se tako prikriva (npr. izražavanje u superlativu o nečemu što se smatra ništavnim); prikriveno ismijavanje pri kojem se govori upravo obratno od onoga što se želi iskazati. Ironija je stilska figura koja se temelji na suprotnosti između doslovnog značenja izraza i stvarnog značenja koje se želi prenijeti. Ironija se često koristi kako bi se izrazila suprotnost ili kontrast između onoga što se kaže i onoga što se stvarno misli. Ova figura često uključuje neočekivanu ili paradoksalnu situaciju (Bagić, 2012).

Autorica često koristi ironiju kao sredstvo izražavanja i komentiranja društvenih fenomena. U kontekstu odnosa prema kćeri i sinu te percepcije rodnih uloga, Rudan vješto koristi ironiju kako bi naglasila i kritizirala neke stereotipne obrasce ponašanja majki. Primjerice, kroz ironičan ton, Rudan može prikazati situacije gdje majke, možda nesvjesno, favoriziraju svoje sinove. Može istaknuti kako se sinovi tretiraju s posebnom pažnjom i brigom, dok se od kćeri očekuje da se same snalaze ili se suočavaju s manje brige i podrške.

Posebno me smeta njena dugogodišnja kuknjava kako ja više volim njenog brata. To nije istina! Ja njega ne volim više, mi smo samo srodne duše. Kad je bila mala imala je jedno dvadeset upala uha, njezin brat ni jednu. Može li ta žena zamisliti kroz koji sam pakao prolazila dok je ona vrištala dan i noć? Moj Siroti Sin je, gladan ljubavi majčine, spavao u svom krevetiću željan majčinog poljupca?

Srele smo mog prijatelja iz gimnazije. „Stara, nisam te sto godina vidio. Gospođice, dovoljno sam star da bih vam mogao biti otac, prekrasni ste, nadam se da moj kompliment nećete doživjeti kao verbalno zlostavljanje?“ Kći mu je uputila jedan od svojih blještavih osmijeha umjesto da mu kaže, odjebi, to jest zlostavljanje.

„Stara, ne mogu vjerovati, ova prekrasna cura liči na tebe. O čemu se ovdje radi?“ „Gospodine“, rekla je otrovnica i još jedanput pokazala zube, „to je zato jer mi je ovo mama.“ Pa me poljubila u obraz.

„Mama? Stara, znam te sto godina, nikad mi nisi rekla da imaš i kćer.“

Čemu služe muškarci? Ima milijun odgovora. Da nema njih ne bismo tupo buljile u mobitel i i pitale se, da li još uvijek važi ona prastara, na njemu je da trči, na meni da se spotaknem? Neću nazvati prva, neću nazvati prva, neću nazvati prva... Pa onda nazovemo...

Čemu služe muškarci? Pitajte ribu želi li za rođendan bicikl.¹⁸

Rudan ironično navodi da žene ponekad prihvaćaju mnoge nametnute uloge samo kako ne bi ostale *same*, dok uz te odabrane muškarce često samuju i biva im mnogo gore nego kada su same. Zato navodi da žene često ne žele ono što im treba, nego ono što se od njih očekuju da žele.

¹⁸Rudan, V. (2021). Avanture slijepe kurve. Preuzeto 6. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/cemu-sluze-muskarci/>

6.2. Paradoks

U retorici paradoks znači spajanje u jedan suvisli iskaz takvih pojmova koji po svojoj biti ili po zdravom razumu proturječe jedan drugomu. Primjer paradoksa bi bila "Istinita laž" ili "Ja uvijek lažem" (Brooks,1947). Paradoks je stilska figura koja se sastoji od izjave koja izgleda kontradiktorna, ali može sadržavati duboko ili neočekivano značenje kada se pažljivije razmotri. Paradoks često izaziva čitatelja ili slušatelja na razmišljanje jer uključuje proturječnosti koje na prvi pogled izgledaju nespojive. Paradoksi se često koriste u književnosti, retorici i filozofiji kako bi izazvali razmišljanje i istraživanje dubljih ideja. Oni se mogu koristiti i kako bi izrazili apsurdnost ili kontraste u ljudskom iskustvu (Bagić, 2012).

Vedrani Rudan nije potrebna znanstvena fantastika, niti magični realizam. Društvo u kojem ona živi je i više nego neobičan i paradoksalan okvir koji ona koristi kako bi kritizirala paradoksalna ljudska ponašanja i razmišljanja. Ona često analizira sklonost ljudi da šutke podnose gubitak osnovnog ljudskog dostojanstva u stvarnom životu, dok istovremeno pokazuje otpor prema nečemu što pročitaju na društvenim mrežama. Ona ističe da su ljudi, kako mladi, tako i stariji često pasivni i ne reagiraju na situacije gdje netko vrijeđa njihovu inteligenciju i dostojanstvo, ali kada su sigurni, iza svojih ekrana i nemaju socijalnog kontakta, onda se odvažavaju i prepiru s ljudima koje i ne poznaju:

Sve je normalno osim kad policija prebije ili ubije iako je plaćena da prebija i ubija? Izazov je i platiti put na liječenje u Ameriku metastazama razorenom djetetu. Što to govori o nama ljudima? Glupi smo. Palimo se na teme koje nam podmeću korumpirani mediji. Najveći svjetski problem nisu mrtvi navijači ni dječica na samrti nego živi mrtvaci koji ne vide ništa oko sebe, još manje pred sobom.

Blaženi ti klinici. Svršavaju kad ispod teksta o do smrti prebijenom navijaču mogu napisati R.I.P. Čak i oni koji ne znaju engleski. Na isti su način sretni kad za neko dijete na samrti uplate deset kuna od kojih im država ukrade dvadeset i pet posto. Slučaj Marka Azapovića pokazuje kako malo treba da se udruže budale svih zemalja.¹⁹

Paradoksalni odnosi prema žrtvama nasilja, također su česta tema kolumni Vedrane Rudan:

Došao je novi šef. Njene mlađe kolegice morale su za vrijeme pauze odlaziti u skladište i kleknuti. Nema šanse, pomislila je Ana, nema jebene šanse. A onda ju je pozvao. Ana je u mesnici marketa sa pulta uzela nož, ne veliki nož. Nije ona htjela šefa ubiti, htjela

¹⁹Rudan, V. (2019.). Avature slijepe kurve. Preuzeto 6. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/r-i-p/>

ga je zastrašiti, samo mu poslati poruku, nisam ja kurva. Ušla je u skladište. Šef ju je čekao raširenih nogu, izvukao je kurac iz hlača i rekao joj kako nemaju previše vremena. Pauza je kratka, posla puno.

Zgrabio ju je za kosu i srušio na betonski pod. Njena je usta pritisnuo uz svoj kurac. Ana je promrmljala, dajte da dođem do daha, odmaknula se od njegove trbušine, izvukla nož iz džepa i zabila mu ga u trbuh. I ona i njezin odvjetnik su na sudu rekli da se Ana branila.

Sin je odbio posjećivati majku ubojicu, da, to je bila njegova odluka. Njezin jadni muž našao je tetu koja će brinuti o njegovom jadnom sinu dok je on na poslu. Teta će im i kuhati i prati i peglati i živjeti će s njima.

Ana je u zatvoru radila u kuhinji. Odličan posao. Posao iz snova. Dok guliš krumpire, ubacuješ Vegetu u vodu, trpaš hranu u tanjure, vrijeme leti, leti, leti. Još samo četrnaest i pol godina i Ana će biti slobodna. Nije bilo lako dobiti posao u kuhinji. Ana se snašla. Dala je pičke doktoru koji jednom tjedno dolazi u zatvor.²⁰

Autorica oštro opisuje žensko iskustvo u društvu gdje se stereotipne uloge i očekivanja nameću ženama. Njeni opisi ukazuju na to kako se žene često osjećaju zarobljene u začaranom krugu gdje se očekuje da se podrede muškarcima, a otpor takvim normama često vodi kažnjavanju. Rudan opisuje kako društvo nameće ženama ulogu žrtve. One su često uvučene u krug u kojem se očekuje da stavljaju potrebe drugih ispred svojih, prilagođavajući se društvenim očekivanjima.

Ono što Rudan također ističe u ovom tekstu je omalovažavanje i zlostavljanje koje ženama stvaraju ozbiljan psihički teret. Žene koje su izložene emocionalnom i verbalnom zlostavljanju često razvijaju osjećaj manje vrijednosti, gubitka samopouzdanja i povećane razine stresa i anksioznosti. Ovaj odgovor na obranu može biti rezultat godina trpljenja, gdje žrtva traži način da prekine ciklus zlostavljanja i povрати osjećaj kontrole nad vlastitim životom. U paradoksima Vedrane Rudan osjetna je i neka tuga, nemoć pred ljudima koji ne shvaćaju da trebaju prestati svojim potomcima ostavljati destruktivne obrasce ponašanje u nasljeđe i ističe koliko je važno da napokon dođe generacija koja će to i učiniti:

Godinama pratim odnos hrvatskih mužjaka prema „javnim ženama“. Mizoginija im je uklesana u gene. Mi žene, bilo „javne“ ili „tajne“, koje imamo kćeri i unuke u velikom smo problemu. Moramo odgojiti ženu kojoj ćeš na sisi objasniti da će živjeti u muškom svijetu i da će joj žene biti najveći neprijatelj. Što sam sve ove godine pokušavala objasniti kćeri, što danas crtam unuci? Čuvaj se žena, one rijetko darove donose.

²⁰ Rudan, V. (2021.). Avanture slijepe kurve. Preuzeto 6. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/ana-u-krugu/>

Ne mogu se s tim pomiriti. Boli me srce. Dokle, jebote? Kako vam, glupače, nije jasno da imamo zajedničkog neprijatelja i da samo udružene možemo biti jače?

U kakvom će tužnom svijetu živjeti moja unuka? Za to ste i vi krive, jebene, paralizirane, kokoške.²¹

Nadalje, metafora je često korištena u predmetnome diskursu kako bi se na figurativan način slikovitije i neposrednije prenijele misli i stavovi Vedrane Rudan, dok je retoričko pitanje korišteno kako bi se izrazio subjektivan stav prema pretpostavljenom odgovoru ili pak čuđenje, afektivnost, šokiranost i nevjerica autorice naspram semantičkog sadržaja pitanja. U kolumnama Vedrane Rudan jednako tako su identificirani i dijasirmi, odnosno pokude u formi pohvale, s ciljem pridodavanja ironičnoga tona tekstu. Iako nisu svojstveni za opći diskurs autorice, eufemizmi, onda kada su prisutni, imaju za cilj izbjegavanje izravne formulacije i ublažavanje na planu iskaza. Zamjetna je i metonimija, odnosno „zamjenjivanje jedne riječi drugom na temelju njihove logičke bliskosti, vremenske ili prostorne povezanosti. Ubraja se među osnovne trope. Umjesto sličnosti, koja karakterizira metaforički prijenos, kod metonimije riječ se koristi za označavanje predmeta ili svojstava koji se nalaze u egzistencijalnoj vezi sa njenim uobičajenim referentom“ (Bagić, 2012: 199). Također, kolumne obiluju hiperbolama, tj. figurama misli gdje se pretjerivanjem nastoji iskazati i afektivni odnos spisateljice naspram semantičkog dijela bloga. Nailazi se i a retoričko pitanje, prvenstveno u primjerima kada se autorica iščuđava nad određenom pojavom, stavovima ili konkretnim događanjima, te tekstu atribuirá afektivnost.

²¹Rudan, V. (2020.). Avanture slijepe kurve. Preuzeto 6. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/sterilizirane-ratnice/>

7. ZAKLJUČAK

Vedrana Rudan, poznata hrvatska spisateljica i blogerica, svojim oštrim i nekonvencionalnim stilom redovito izaziva reakcije čitatelja. Njezin prikaz odnosa žena i muškaraca na blogu često je provokativan, ali i duboko introspektivan, obuhvaćajući široki spektar emocija i stavova koji reflektiraju stvarnost mnogih žena u društvu.

Rudan je poznata po svojoj neustrašivoj kritici patrijarhalnog sustava i nejednakosti spolova. Ona ne uljepšava stvarnost, već je prikazuje onakvom kakva jest, razotkrivajući licemjerje, dvoličnost i nepravdu koje žene svakodnevno doživljavaju. U svojim tekstovima, često se dotiče tema poput obiteljskog nasilja, ekonomske nejednakosti, seksualne slobode i društvenih očekivanja od žena. Njezini su opisi često sirovi i direktni, ali upravo kroz tu brutalnu iskrenost uspijeva prenijeti osjećaj ogorčenosti i frustracije koji mnoge žene osjećaju.

Autorica se kroz pisanje bori sa stereotipima o ženama, ali jednako kako se bori za ravnopravnost istovremeno i kritizira žensko licemjerje kroz prizmu feminizma gdje zamjera ženama da se bore protiv patrijarhata mlako i neozbiljno i samo kada za isto nije potreban ozbiljan rad. Jedan od ključnih aspekata Rudaninog pisanja je način na koji dekonstruira mit o "idealnom muškarcu" i "idealnoj ženi". Kroz sarkazam i crni humor, ona ukazuje na apsurdnost stereotipa koji se nameću ženama i muškarcima.

Rudan često piše o pritiscima s kojima se žene suočavaju kako bi zadovoljile standarde ljepote i ponašanja, te kako ti pritisci utječu na njihovu slobodu i samopouzdanje. S druge strane, muškarce prikazuje kao žrtve vlastitih očekivanja, često zarobljene u ulozi hranitelja i zaštitnika, što može rezultirati emocionalnom distancom i nesposobnošću da otvoreno izraze svoje osjećaje.

Ideal žene povezuje s tradicionalnim rodnim ulogama protiv kojih se iste bore, a same ih si licemjerno nameću. Služi se ironijom i paradoksom te kroz sarkastični humor govori o ozbiljnim anomalijama u društvu te analizira sklonost ljudi da šutke podnose gubitak osnovnog ljudskog dostojanstva u stvarnom životu, dok istovremeno pokazuju otpor prema nečemu što pročitaju na društvenim mrežama.

Jedna od najčešćih tema u njezinim tekstovima je nasilje nad ženama. Rudan otvoreno i bez cenzure piše o fizičkom, emocionalnom i seksualnom nasilju koje žene doživljavaju, kako u obiteljskom okruženju, tako i u širem društvenom kontekstu. Njezini su tekstovi često potresni

i šokantni, ali upravo kroz tu surovost uspijeva privući pažnju na problem koji se prečesto ignorira ili umanjuje. Kroz osobne priče i svjedočanstva, ona nastoji razbiti šutnju koja često okružuje ovu temu, te potaknuti društvo na akciju i promjenu.

Rudan također piše o ljubavi i seksu na način koji prkosi konvencionalnim normama. Ona otvoreno govori o ženskoj seksualnosti, željama i potrebama, te kritizira društvo koje ženama nameće osjećaj srama i krivnje zbog izražavanja vlastite seksualnosti. Kroz svoje tekstove, ona poziva žene da preuzmu kontrolu nad svojim tijelom i životom, te da ne pristaju na manje od onoga što zaslužuju. Muškarce, s druge strane, potiče na introspekciju i preispitivanje vlastitih stavova i ponašanja, te na prihvaćanje ravnopravnog partnerstva.

Kroz svoj blog, Vedrana Rudan pruža glas onima koji su često marginalizirani i utišani. Njezino pisanje nije samo kritika društvenih nepravdi, već i poziv na solidarnost, razumijevanje i promjenu. Ona izaziva čitatelje da preispitaju vlastite stavove i predrasude, te da se aktivno bore protiv nejednakosti i nasilja. Rudanina iskrenost i hrabrost inspiriraju mnoge žene da progovore o svojim iskustvima i bore se za svoja prava.

Prikaz odnosa žena i muškaraca na blogu Vedrane Rudan je slojevit i kompleksan, baš kao i sami ti odnosi u stvarnom životu. Njezini tekstovi odražavaju stvarnost koja je često teška i neugodna, ali i neophodna za razumijevanje i promjenu. Kroz svoje pisanje, Rudan nas podsjeća da su jednakost, poštovanje i sloboda temeljni za svaki odnos, te da se za te vrijednosti vrijedi boriti.

8. POPIS TEKSTOVA

1. Rudan, V. (2023). Avanture slijepe kurve: Otvoreno pismo mužu. Preuzeto 11. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/otvoreno-pismo-muzu/>
2. Rudan, V. (2017). Avanture slijepe kurve, Neka vječno živi čista Hrvatska Preuzeto 11. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/neka-vjecno-zivi-cista-hrvatska/>
3. Rudan, V. (2017). Avanture slijepe kurve: Kad živi žena. Preuzeto 11. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/kad-zivi-zena/>
4. Rudan, V. (2017). Avanture slijepe kurve: Ubij me demokratski. Preuzeto 11. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/ubij-me-demokratski/>
5. Rudan, V. (2023). Avanture slijepe kurve: Licenca za klanje. Preuzeto 11. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/licenca-za-klanje/>
6. Rudan, V. (2021). Avanture slijepe kurve: Ja, djevojčica. Preuzeto 5. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/ja-djevojcica/>
7. Rudan, V. (2018). Avanture slijepe kurve: Udovice i glupi Dalmatinci. Preuzeto 5. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/udovice-i-glupi-dalmatinci/>
8. Rudan, V. (2018). Avanture slijepe kurve: Otvoreno pismo dečkima. Preuzeto 5. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/otvoreno-pismo-deckima/>
9. Rudan, V. (2017). Avanture slijepe kurve: Ja sam mama, velika mama. Preuzeto 6. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/ja-sam-mama-velika-mama-2/>
10. Rudan, V. (2023). Avanture slijepe kurve: Kad hrvatski muži popizde. Preuzeto 6. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/kad-hrvatski-muzi-popizde/>
11. Rudan, V. (2020). Avanture slijepe kurve: Pismo nerođenom Anti. Preuzeto 6. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/pismo-nerodenom-anti-2/>
12. Rudan, V. (2021). Avanture slijepe kurve: Koga mama više voli. Preuzeto 6. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/koga-mama-vise-voli/>
13. Rudan, V. (2021). Avanture slijepe kurve: Čemu služe muškarci. Preuzeto 6. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/cemu-sluze-muskarci/>

14. Rudan, V. (2019.). Avanture slijepe kurve: RIP. Preuzeto 6. siječnja 2024., sa:<https://www.rudan.info/r-i-p/>
15. Rudan, V. (2021.). Avanture slijepe kurve. Ana u krugu. Preuzeto 6. siječnja 2024., sa:<https://www.rudan.info/ana-u-krugu/>
16. Rudan, V. (2020.). Avanture slijepe kurve: Sterilizirane ratnice. Preuzeto 6. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/sterilizirane-ratnice/>
17. Rudan, V. (2022.). Avanture slijepe kurve: Zimmer – frei. Preuzeto 6. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/zimmer-frei/>
18. Rudan, V. (2019.). Avanture slijepe kurve: Bagra. Preuzeto 6. siječnja 2024., sa: <https://www.rudan.info/bagra/>
19. Rudan, V. (2017). Avanture slijepe kurve: Severina nije naša cura. Preuzeto 7. veljače 2024., Severina nije naša cura – Avanture slijepe kurve (rudan.info)

9. POPIS LITERATURE

1. Bagić, Krešimir (2012) *Rječnik stilskih figura*. Zagreb: Školska knjiga.
2. Bertoša, Mislava (2001) Jezične promjene i feministička kritika jezika. *Revija za sociologiju* 32 (1-2): 63-75.
3. Bouša, Dubravka (2004) *Priručnik za interpretaciju poezije s pojmovnikom*. Zagreb: Školska knjiga.
4. Bujan, Ivan (2013) Pozicioniranje ženskog subjekta u suvremenom hrvatskom (pseudo)autobiografskom diskursu. *Croatica* 37(57): 153-172.
5. Buljubašić, Eni (2013) Vježba iz feminističke stilistike. *Umjetnost riječi* 57 (3-4): 183-202.
6. Croteau, David, Hoynes, William (2019) *Media/Society*. 6. izdanje. London: SAGE Publications
7. Cunxin, Han (2015) How to Do Critical Discourse Analysis: A Multimodal Introduction. *Australian Journal of Linguistics*. (35) 1-4.
8. De Beauvoir, Simone (2016) *Drugi spol*. Zagreb: Naklada Ljevak
9. Dujić, Lidija (2011) *Ženskom stranom hrvatske književnosti*. Zagreb: Mala zvona
10. „Estetika“ Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=18431> [5. studenog 2023.]
11. „Etika“. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=18496> [5. studenog 2023.]
12. Fairclough, Norman (1995) *Critical discourse analysis: the critical study of language*. New York: Longman.
13. Fairclough, Norman (2003) *Analysing Discourse: Textual analysis for social research*. London and New York: Routledge

14. Freud, Sigmund(1912-1913) *Totem i tabu neke podudarnosti u duševnom životu divljaka i neurotičara*. Dostupno na:
<https://svetlogike.files.wordpress.com/2014/02/sigmund-freud-totem-i-tabu.pdf> [2. studenog 2023.]
15. Galić, Branka (2002) Moć i rod. *Revija za sociologiju*. 33 (3-4): 225-238.
16. Galić, Branka (2004) Seksistički diskurs rodnog identiteta. *Socijalna ekologija*. 13 (3-4): 305-324.
17. Galić, Branka (2011) Društvena uvjetovanost rodne diskriminacije. U: Kamenov, Željka i Galić, Branka (ur.) *Rodna ravnopravnost i diskriminacija u Hrvatskoj: istraživanje Percepcija, iskustva i stavovi o rodnoj diskriminaciji u Republici Hrvatskoj*.(str. 9-28).Zagreb: Vlada RH, Ured za ravnopravnost spolova
18. Gvozdanović, Anja (2006) Feminizam je za sve: strastvena politika (bell hooks). *Diskrepancija*. 7 (11): 133-134.
19. Hrvatin, Slaven (2012) Moj mrtvi otac. Zagreb: *Nacional*. Dostupno na:
<https://www.rudan.info/moj-mrtvi-otac/> [01. prosinca 2023.]
20. Pikić Jugović, Ivana (2004) *Zadovoljstvo rodnim ulogama*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet. Dostupno na: <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/158/1/IvanaJugovic.PDF> [01. prosinca 2023.]
21. Jukić, Jakov (1989) Marksističko određenje ideologije. *Crkva u svijetu*. 24 (1): 48-61.
22. Katnić-Bakaršić, Marina (2003) Stilistika diskursa kao kontekstualizirana stilistika. *Fluminensia*, 15 (2): 37-48.
23. Kovačević, Astrid (2022) Didaktička analiza ženskog pisma. intertekstualna seksualnost. *Fluminensia*. 34 (2): 543-570.
24. Lubina, Tihana i Brkić Klimpak, Ivana (2014) Rodni stereotipi: objektivizacija ženskog lika u medijima. *Pravni vjesnik*. 30 (2): 231-232.
25. Moranjak-Bamburać, Nirman (2004) Retoričke strategije feminističkog diskursa. *Fluminensia*. 16 (1-2): 137-155.

26. Pentavec, Kristina (2019) *Politički diskurs na blogu Vedrane Rudan* (diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti.
27. Petrović, Jelena (2015) Društveni angažman u umjetnosti između individualnog rada i kolektivnih praksi: feministički pristup. *Život umjetnosti*. 97 (2): 48-67.
28. Pišković, Tatajana (2018) Jezične rodne ideologije u hrvatskim ženskim časopisima prve polovice 20. stoljeća. *Suvremena lingvistika*. 44 (86): 291-327.
29. Silić, Josip (2006) *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*. Zagreb: Disput.
30. Solar, Milivoj (2006) *Rječnik književnog nazivlja*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
31. Šinko, Marjeta (2018) Nastanak i formativno razdoblje feminističkog pokreta u Sloveniji i Hrvatskoj. *Političke analize*. 9 (33-34): 44-49.
32. Španić, Damir (2019) Feminizam i žene beat-generacije. *Sic*. 10 (1): 1-19.
33. Volarević, Marijo (2012) Novi feminizam i kulturalna promocija žene majke-radnice. *Obnovljeni Život*. 67(2): 223-236.
34. Volčić, Zala (2008) Mediji, identitet i spol: tragom feminističkih teorija i metodologija o medijima i novinarstvu. *Medijska istraživanja*. 14 (1): 5-20.

Internetski izvori

1. Rudan, V. (2020). Feministice narikače. Dostupno na: <https://www.rudan.info/feministice-narikace/> [5. veljače 2023.]
2. Rudan, V. (2020). Kad je žena kurva, kad je muškarac peder. Dostupno na: <https://www.rudan.info/kad-je-zena-kurva-kad-je-muskarac-peder-2/> [3. studenog 2023.]
3. Rudan, V. (2020). Kurviši. Dostupno na: <https://www.rudan.info/kurvisi/> [5. studenog 2023.]
4. Rudan, V. (2021). Ajmo cure. Dostupno na: <https://www.rudan.info/ajmo-cure/> [3. studenog 2023.]

5. Rudan, V. (2021). Moj treći razvod. Dostupno na: <https://www.rudan.info/moj-treci-razvod/> [3. studenog 2023.]
6. Rudan, V. (2021). Severina, jahta, Tito i ja. Dostupno na: <https://www.rudan.info/severina-jahta-tito-i-ja/> [5. studenog 2023.]
7. Rudan, V. (2022). Lutke sa naslovne strane. Dostupno na: <https://www.rudan.info/lutke-sa-naslovne-strane/> [5. veljače 2023.]
8. Rudan, V. (2022). Prljavo rublje prljavih ljudi. Dostupno na: <https://www.rudan.info/prljavo-rublje-prljavih-ljudi/> [5. veljače 2023.]
9. Rudan, V. (2022). Šuti dragi. Dostupno na: <https://www.rudan.info/suti-dragi/> [2. studenog 2023.]
10. Rudan, V. (2022). Živjeti s mlađim. Dostupno na: <https://www.rudan.info/zivjeti-s-mladim/> [5. veljače 2023.]
11. Rudan, V. (2023). Danas je naš dan. Dostupno na: <https://www.rudan.info/danas-je-nas-dan/> [5. veljače 2023.]
12. Rudan, V. (2023). Tko je idealan muž. Dostupno na: <https://www.rudan.info/tko-je-idealno-muz/> [5. veljače 2023.]

SAŽETAK

Vedrana Rudan na svom blogu oštro i iskreno prikazuje odnose žena i muškaraca, kritizirajući patrijarhalni sustav i nejednakost spolova. Njeni tekstovi često se bave temama poput obiteljskog nasilja, ekonomske nejednakosti, seksualne slobode i društvenih očekivanja. Kroz sarkazam i crni humor, dekonstruira stereotipe o "idealnom muškarcu" i "idealnoj ženi", naglašavajući apsurdnost tih normi. Posebno ističe nasilje nad ženama, otvoreno pišući o fizičkom, emocionalnom i seksualnom zlostavljanju. Također govori o ženskoj seksualnosti, potičući žene da preuzmu kontrolu nad svojim životima i tijelima. Rudanini tekstovi su poziv na solidarnost i promjenu, te inspiriraju čitatelje na preispitivanje vlastitih stavova i borbu protiv nejednakosti i nasilja.

Ključne riječi: Vedrana Rudan, blog, opus, mizoginija, patrijarhat

SUMMARY

On her blog, Vedrana Rudan sharply and honestly portrays the relationship between men and women, criticizing the patriarchal system and gender inequality. Her texts often deal with topics such as domestic violence, economic inequality, sexual freedom and social expectations. Through sarcasm and dark humor, she deconstructs the stereotypes of the "ideal man" and "ideal woman", emphasizing the absurdity of these norms. Rudan especially emphasizes violence against women, openly writing about physical, emotional and sexual abuse. It also talks about female sexuality, encouraging women to take control of their lives and bodies. Rudana's texts are a call for solidarity and change, and inspire readers to reconsider their own attitudes and fight against inequality and violence.

Keywords: Vedrana Rudan, blog, opus, misogyny, patriarchy